БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 249 (10310) | 1963 оной октябриин 20, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

ЛЕНИНЭЙ ПАРТИИН ДҮЛЭТЭ УРЯАНУУД

оронойхмнай арадууд ... Октябриин һайндэрые ... хэрэгэйнгээ һайн үрэ дүн..., толотомо амжалтануу... ...тажа байна. Үсэгэлдэр хэб... толилогдоһон, радиогоор ...лагдаһан КПСС-эй ЦК-... ...тябриин хүндэлэлэй уряа-... ...вет хүнүүдые зохёон бай-... ...ажалда зоригжуулба. Тэ-... ...нуунд соо коммунизм бай-... ...ша 225 миллион арад зо-... ...эл эрмэлзэлгэ харуулагда-... ...гшаа, шэнэ амжалтануунд ...дабшахые уряална.

...7 оной Октябрь хүн тү-... ...эй түүхэдэ хэтэ мүнхэдөө ...аа. 46 жэлэй саада тээ ...арадууд Ленинэй партиин ...ари доро засагаа гартаа ...өөһэдынгөө жэшээгээр ...зол жаргал тээшэ дабша-... ...зам бүхы хүн түрэл-... ...гэрэлтүүлэн харуулаа. ...э богонихон болзор соо ...оронуудай арадууд, бүхы хүн ...гурбанай нэгэнһээ дээшэ ...Октябриин туг доро жаг-...

...түрэлтэнэй түүхэдэ шэнэ ...—капитализмын хүмэрин ...коммунизмын илан ман-... ...саг нээһэн Агууехэ Ок-... ...алдар соло! гэһэн ма-... ...артиин дүлэтэ уряа бүхы ...дээрэ һүр жабхалантай-... ...далнэ.

...хүнүүд өөрынгөө баяс-... ...энэ һайндэртэй дашаа-... ...лан, хүсэ ехэтэ социалис ...барисаанай оронуудай ара-... ...үнэн зүрхэнэй амаршалга ...нэ. Пролетарска интерна-... ...лизмын марксистско-ленин... ...тые дээрэ үргэн, бидэнэр ...жагсаалтайгаар өөһэдынгөө ...илго тээшэ дабшанабди. ...уехэ тугыемнай хэншье ...ажа шадахагүй! Аха дүү ...нис болон хүдэлмэришэнэй ...нууд марксизм-ленинизмын ...

хэрэг болоно. Энэ договор уласхоорондын түгшүүрилтэ байдалые һуларуулха хэрэгтэ түрүүшын алхам болоно гэжэ КПСС-эй ЦК-гай уряанууд соо хэлэгдэнэ. Бүхы оронуудай арадууд дэлхэй дээрэ эбдэршэгүй бата бэхи эб найрамдал тогтоохын түлөө, монополинуудай дээрмэдэлгэдэ эсэргүү тэмсэл улам шангадхаха ёһотой.

КПСС-эй XXII съездын болоһонһоо хойшо эдэ үдэрнүүдтэ хоёр жэл гүйсэхэеэ байна. Энэ съезд дээрэ партиимнай шэнэ Программа баталан абтаа һэн. Агуу нангин энэ документ соо коммунизм байгуулха научна үндэһэ һууритай, тодорхой программа бэшээтэй.

«Коммунизм байгуулагшадай зэргэдэ хүн бүхэнэй жагсаха һуурии программа харуулна. Коммунизмын ашаа туһада хайшан гэжэ ажаллаха ба һурахые, коммунис общестын ажабайдалда өөрыгөө хайшан гээд бэлдэхые энэ программа заажа үгэнэ»—гээд нүхэр Н. С. Хрущев съезд дээрэ хэлэһэн байна.

КПСС-эй XXII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдэй хүтэлбэри доро манай Совет Эхэ орон коммунизмын замаар амжалтатайгаар дабшана. Орон доторнай энэ жэлдэ толотомо олон шэнэ амжалтанууд туйлагдаба. Советскэ индустримнай амжалтатайгаар хүгжэнэ, шэнэ завод, фабриканууд, электростанцинууд, шахтанууд ашаглалгада үгтэнэ. Энэ неделидэ Ураалай металлургнууд болон барилгашад техническэ дэбжэлтэ туйлаха талаар ехэ амжалта туйлаһан тухайгаа парти, правительствадаа мэдээсэбэ. Мүнөөдэр хэблэлдэ толилогдоһон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи ЦСУ-гай мэдээсэл оронойхмнай промышленностиин түлэгдэжэ байһан ехэ амжалтануудые харуулна. Байгша оной 9 һара соо промышленнэ үйлэдбэриин хэмжээн нёдондой энэ үеынхиһээ 8,7 процентээр дээшэлээ, химическэ продукци үйлэдбэрилгэ 17 процентээр ургаа. Орон доторнай үнгэрһэн 9 һара соо нёдондойн энэ үеынхиһээ һургагүй ехэ шэрэм, булад хайлуулагдаһан, нефть, нүүрһэн, электроэнерги, цемент, хүдөө ажахын машинанууд хэрэгсэл, минерална үтэлжүүлгэ үйлэдбэрилэгдэбэ. Ажалшадай үргэн хэрэглэлэй эд бараан бүри ехээр гарагдана.

Оронойхмнай зарим районуудта сагай уларилай таагүй байдалые һаань, социалис хүдөө ажахымнай хүдэлмэришэд шэнэ амжалтанууд туйлаа. Ставрополиин колхоз, совхозуудай хүдэлмэришэд нёдондынгөө ажалай үрэ дүнгүүд тухай һаяхан мэдээсэбэ. Тэдэнэр Энэ оронойнгоо амбаарта 170 миллионһоо дээшэ пүүд тарха адхаба. Энэнь хурааһан түсэбһөө хэдэн дахин ехэ болоно.

Совет хүнүүд үйлэдбэриин түрүүшүүлэй туйлаһан амжалтаар омогорхон байсана. Тэдэнэй дүй дүршэлые бүгэдын шадабари болгохо, ходо урагшаа дабшаха, коммунизм байгуулгада шэнэ дабшалта туйлаха тээшэ бидэнэй шухала зорилго мүн.

Советскэ Союзай ажалшад! Бүгэдэ арадай социалис мурысөөнэй далайсые улам үргэдхэгты! Долоон жэлэй табадахи жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэе!

Долоон жэлэй табадахи жэлэй һүүлшын квартал ябажа байна. Промышленностиин, барилгын, хүдөө ажахын бүхы арга боломжонуудые зүбөөр хэрэглэхэ тэсэ шэ партиина, профсоюзна, комсомольско организацинуудай шухала зорилго болоно. Коммунизмын материально-техническэ баазань байгуулга ба арад зоной ажана байдалые саашадань һайжаруулхада хими тон ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Химическэ промышленностиин хүдэлмэришэд минерална үтэгжүүлгэ болон ургамалнуудые хамгаалха химическэ зүйлнүүдэй үйлэдбэрилгэ эрид шууд дээшэлүүлхэ уялгатай. Энэ хэрэгтэ, уһалгадаг газарые үргэдхэн, һайнаар ашаглаһандал али, хүдөө ажахые саашадань хүгжөөлгөө ехэ арга боломжо бии. Мүнөөдэр Хойто Крымэй каналай түрүүшын ээлжээнэй хубиин ашаглалгада үгтэһэн тухай мэдээсэлнүүд уншагшадтай байсан һонирхоно.

Коммунизм байгуулха бүгэдэ арадай хэрэгтэ манай наукын хүдэлмэришэд өөһэдынгөө хубитые оруулна. Тэдэнэй техническэ дэбжэлтэ түйлаха, наукын бүхы һалбаринуудые саашадань хүгжөөхэ тэмсэлдэ түрүү зэргэдэ ябална. Замбуулиннай дайдые шэнжэлэлгэдэ энэ жэлдэ шэнэ амжалта туйлагдаба. Валентина Терешковагай, Валерий Быковскиин гайхамшагта баатаршалга бүхы дэлхэйе гайхуулба.

Совет хүнүүд хүн түрэлтэнэй ерээдүйн һаруул һайхан ажабайдал тээшэ зоригтойгоор харгы зам гаргана. Энэ тэмсэлэйнь толотомо жэшээгээр Ази, Африка, Латиин Америкын арадуудай тэмсэлдэ туһалха байнаар омогорхогүйн аргагүй. Эрхэ сүлөөгөө түлөө тэмсэжэ байһан, колониальна дарлалтаһаа сүлөөрһэн, империализмдэ эсэргүү шангаар, бэеэ даанхай байдалаа бахижүүлхын түлөө тэмсэжэ байһан бүхы арадуудта бидэнэр халуун баяр хүргэнэбди.

Манай зорижо ябаһан зам зүб. Тэрэ замнай Агууехэ Ленин баглаад заагдаһан, найдамтай зүбөөр дабшанабди.

Шэн зоригтойгоор коммунизм байгуулагша, эб найрамдалай, газар дэлхэйн бүхы хүнүүдэй зол жаргалай түлөө эрэлхэг золигтойгоор тэмсэгшэ агуехэ совет арадта алдар соло!

Ленинэй байгуулһан Советскэ Союзай алдаата Коммунис партида мандаха болтогой!

(«Правдын» 1963 оной октябриин 18-най түрүү бэшэгһээ).

Агууехэ Октябриин ойдо

Ажалай бэлэг

«Кирлес» комбинат сентябрь һарада 7 миллион кубометр модо бэлэдхэжэ, даабаряа ниилээд ехээр үлүүлбэ. Комбинадай 1200 бригаданууд булта шахуу үйлэдбэриингөө даабари амжалтатайгаар бэелүүлбэ. Пинюгскэ леспромхозой хүдэлмэришэд хамагһаа шалгаржа, 27 мянган кубометр модо түсэбһөө үлүүлэн бэлэдхэбэ.

**

«Спартак» гэжэ Михайловска цементнэ заводой барилгашад ехэһэн амжалта туйлаа. 170 метр үндэртэй пешшэнэй барилга болзорһоонь урид дүүргэгдэбэ.

**

Таджикистанай ажалшад 70 миллион баанха жэмэсэй ба овощиин консервнүүдые холын хойто зүгтэ, Примориин, Алтайн хизаарнуудта, Казахстанай шэлээн газар ашаглагшадта, мүн бусад районуудта эльгээбэ. 2 мянган тонно хуурай фруктнууд эльгээгдээ.

**

Болзорһоо урид 10 һарын даабари дүүргэгдэбэ гэжэ ороной Баруун бассейнын загаһашад мэдээсэбэ. Латвиин, Литвагай, Эстониин республиканууд, Калининградай ба Ленинградай областиин экипажууд жэлэй эхинһээ 6785 мянган центнер далайн омоли, треска, сардина, ставрида гэхэ мэтэ загаһанууд гүрэндөө тушааба.

(ТАСС).

Намартаа, үбэлдөөшье һү ехээр һааха арга бии

ЖЭШЭЭ АБАМААР ҺААЛИШАД

ЕФРОСИНЬЯ Федоровна Кирикова Каменскын һаалиин фермын малшадай дунда дүй дүршэлөөр эгээл ехэ, бултанайнь хүндэлдэг, аха заха хүниинь юм.

Тиимэһээ байгүй аргагүй. Энэмнай «Прибайкалец» колхоздо арба һайса гаран жэлэй туршада соо һаалишанаар таһалгаряагүй хүдэлхэдөө, ходо амжалта туйладаг байгаа. Ефросинья Федоровна илангаяа залуушуудта али болохоор туһалжа, баян дүй дүршэлөө хубаалдаг, элдэб туһатай һургаал, заабари үгэжэ байдаг.

Жэлэй эхиндэ һү һаалгаар социалис уялга абалганай болохоодо, эгээн түрүүлэн үгэ хэлэхэ хүнэй олдоогүй, бултадаа абяагүй һууханайн, нүхэр Кирикова бодоод иигэжэ хэлээ:

— Хэды болотор бэе бэеэ харахаад һууханабиди даа. Өөһэдынгөө арга боломжые найса тоолоожо, тобшолжо үзөөд, хүн бүхэн дииляхэл уялгаа абаха гүбдээ. Би үнеэн бүриһөө 1900 литр һү һаахаб,—гэбэ.

Тэрэнэй һүүлээр бэшэниинь баһал ама задаржа, булта дээшэлүүлэлгэдэн социалис уялгануудые абаа һэн. Мүнөө Ефросинья Федоровна, мүн тэрэнтэй суггаа хүдэлдэг нүхэдынь һүлэ хэлэнэн үүргэеэ хүрэжэ байна. Нүхэр Кирикова үнгэрһэн 9 һара хахад соо өөрынгөө хаража байһан үнеэн бүриһөө 1600 литр һү һааба.

—Бүришье ехэ һү һааха аад, олохон үнеэдни шэргэнхэй байна, мүнөө гол тулэб ноябрь, декабрь соо түрэхэ юм. Тиихэдэнь бүхэншье һанаһанда хүрэмөөр абтаха байха,—гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Тээд нүхэр Кириковагай үнеэд ехэнхидээ нютагай үүлтэрэй шахуу жэжэ юм. Тэдэ үнеэдһээ 4—5 жэлэй саада тэрэ тус бүриһөөнь оройдоо 900—1000 литр һү арайхан гээжэ абтадаг байгаа. Харин мүнөө айхабтараар ороолон, үнеэдэйнгээ харууһа, тэжээлдэ үнэн зүрхэнһөө һаналаа табижа, зүбөөр һааһанай ашаар һү ехые абадаг болоо. Үнеэн бүхэнине түрэхэһөөнь холо урид тусгаар харууһа, тэжээлдэ байлгаад, дэлэнгынь ниджэржэ, хүхэнүүдынь ходорхой һайн болгодог. Илангаяа үбһэ тэжээлэнь зүбөөр үгэнэ.

— Би шэргэһэн үнеэдтэ намартаа, үбэлдөө тус бүридэнь 7—8 килограмм үбһэ, һолоомо, баһа тэды шэнэһэн силос, мүн элдэб корнеплодуудые эдеүлдэгби. Харин түрөөд байхадань тэдэндэнь 10—15 килограмм зелёнкэ нэмэжэ үгэгшэб,—гэжэ һаалишан хэлэнэ.

Тэрэшэлэн фермын бэрхэ һаалишан Валентина Ивановна Макаровагай ажал тухай дурдангүй үнгэржэ яашье болохогүй. Энэ һаалишан жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө 1700 шахуу литр һү һааган. Илангаяа шэнэ түрэһэн гүнжэдые тэрэ үдэрһөө зүбөөр эдеэлүүлжэ, һайнаар һаана.

— Гүнжэдые түрэмсөөрнь үдэртөө 4—5 һааха, тиихэдэ хүхэ дэлэнгынь зөөлэхэн болотор эльбэжэ, нидхэрхэ хэрэгтэй. Мүнөөшье тэдэнэй заабол үдэртөө 3 һаадагби,—гэжэ һаалишан Макарова хэлэнэ.

Энэнэй ашаар Валентина Ивановна зарим һайн гүнжэдһээ үдэртөө 9—10 литр һү һаадаг юм. Жэшээлхэдэ, даажа абаһан 13 үнеэдһэй сүүдхын 70—72 килограмм һү һаажа тушаана гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 5,5—6 килограмм һү алгадгүй абана.

Фермын залуу һаалишад Ксения Самоделкина, Мария Усольцева, Екатерина Викторова, Анисья Родионова гэгшэд энэ жэлэй 9 һара хахад соо үнеэн бүриһөө баһал 1500—1600 килограмм һү һаанхай. Эдэнэр бултадаа һү һааха 9 һарынгаа түсэб болзорһоонь урид дүүргэа.

Һаанай фермын үнеэд олоороо тугаллажа захалаа. Иигээд олонхи үнеэдынь ноябрь, декабрь соо түрэхэ байха.

— Байгша ондо һү һааха, гүрэндэ худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэхэ аргатайбди. Октябриин 12-ой мэдээгээр бэлэдхэлэй пунктда 4000 центнер һү орөо. Һаагдаһан һүнэй тоһолиигшье 4 процентһаа доошо ороогүй. Жэлэй үлэһэн 2 һара хахад соо 2300 центнер һү, тэрэнэй 250 центнерынь түсэбһөө гадуур тушааха. Тиигэжэ «Прибайкалец» колхозойнгоо фермэнүүдэй дунда түрүү зэргэдэ гараха зорилготойбди,—гээд фермые даагша Александр Мергинев найдамтайгаар мэдүүлнэ.

Үнеэдэй һү шэмэ эрид дээшэлүүлхэ, тоһолигынь ехэ болгохо харгыта мал ашуулагшад Михаил Артемьев, Вениамин Родионов гэгшэдэй оролдосотой ажалай ашаа үрэ ехэ. Эдэнэр малаа зунай сагта һайн ногоотой газарта үдэр һүнигүй адуулаад, мүнөө тарялангай һүрэнда хаалагатай зохидоор бэлшээнэ. Мүн малдаа намэлтэ ногоон тэжээл горитойгоор эдеүлдэг. Гадна үнеэдээ хаһа сагтань ороонно оруулха талаар адуулагшад баһал ехэ оролдого гаргана. Михаил Артемьев мал адуулалсаһаһаа гадна, ототой болоһон үнеэдые саг соонь элирүүлжэ, искусственна аргаар шадамар бархаар үржүүлнэ. Энэ жэлдэ фермын бүхы 130 үнеэдэй нэгэниишье һубайгаагүй.

Эндэхид тиигэжэ үнеэдэйнгөө харууһа, тэжээлые зүбөөр эмхидхэн, хаһа соонь искусственна аргаар үржүүлээд, жэлэй таарамжатай сагта түрүүлнэ. Мүн үнеэдые бүхэли жэл соо залгаатай үдэрэй 3 һаазаг байна. Һаалишан бүхэн ажалдаа ханалтатай һайнаар хандана, түрүү дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэнэ, зоотехнишын заабарине нарипаар сахина. Энээнэй ашаар жэлэй ямаршье һарада — үбэл, хабар, зун, намар — илгадгүй һү ехээр абаха ха юм. Кабанскын управлениин ажахынуудай фермэ түрүүтэ бүхэн эдээнэй жэшээгээр ажаллажа, һү, тоһо, сагаан эдэ дэлгэрүүлхэ дүүрэн аргатай.

В. СЕДУНОВ.

Мянгадахи кран—бултанай баяр

Иимэ ушар һаяхан болоо һэн. Улаан-Үдын «Электромашина» заводой хүдэлмэришэд өөһэдынгөө гарбүтэһэн эгээл түрүүшынгээ автокранине тойрон, һонирхожо байбад. Тус кран яаж хахадай турпшада ашаглагдаад, түрэл заводойнгоо хашаа соо бусажа ерээнэ. Хэр бүтээлэ ехэтэйгээр ашаглагдаһан, ямар дутагдалтай байһаарь хүдэлмэришэд һонирхон, Итанцын леспромхозой механигта хандаад...

Ээмэл түрүүн бүтээһэн автокранаа тэдэнэй иигэжэ һонирхохонь гайхалтай бэшэ. Шэнэ продукциин технологи һая шудалжа, № 1 гэжэ тамгатай автокранаа мүнөө хараханьдань ехэ һонирхолтой байба ха юм. Хүдэлмэришэдэй олон асуудалда тодорхой харюу үгэһэн механик үшөө хэдэн һанамжа хэлээ.

Түрүүшын энэ кран бүтээхэдэ дайралдаһан элдэб бэрхэшээлнүүд хүдэлмэришэдтэ һанагдана. Механигай хөөрөө шагнагшадай дунда Яков Иванович Францев байсаба. Энэмнай слесарьнуудай бригадир ха юм.

Тэдэнэр ехэ оролдого гарган, бүхы бэрхэшээлнүүдые тэсэмгэйгээр дабан гараа, үүсхэл оролдолгоо дэмы үнгэрөөгүй. Хоёр һара соо тэдэнэр автокранай һагэ рама таблажа шадаа һэн. Тэрэ гэһээр хоёр шахуу жэл үнгэрөө. Минскэ заводһоо абтадаг рама таблаха, тэрэндэ кордан тайлха, редукторай подушка һэлгэхэ гэхэ мэтэ ажал һүрэнги, юрын лэ хэрэг болонхой.

Ашаа тээлгэ, бүгэдын ажалда тон шухала автокранууд арадай ажахын һалбари бүхэндэ олоор хэрэглэгдэнэ. Энээнииые зүбөөр ойлгоһон Яков Францевай бригадынхид хаба шадалаа гарган ажаллаа һэн.

Удаашэгүй «Электромашина» заводойхид автокран бүтээхэ технологи һайнаар шудалжа, харин түрүүлдэн үйлэдбэридэ түрэгшэ болохоодоо ажал хэрэжэйгээр амжалтатайгаар байсаба һан байха.

Харин мүнөө тэдэнэр 1000-дахи кранаа бүтээн гаргаба. Мянган... Тэдэнэй бүтээһэн мянган кран оронойхмнай олон ажахынуудта хэрэглэгдэжэ, элдэб ашаа тээхэ, бүтээлгэ, олон хүдэлмэришэдэй ажал хүнгэдхэжэ байна.

Автокран бүтээлгэдэ олон хүдэлмэришэд хабаадана. Заводой цехүүдтэ кранай технологи эрхим һайнаар шудаһан бригада, түрүү хүнүүд ябадал олон. Фадул Моисеевич Гребенщиков ажалдаа 30 жэлэй дүй дүршэлтэй, эрхим слесарь-хабсаргагша гэжэ суурхадаг. Энэ нүхэр түргөөр, һайнаар хабсаргаха хэдэг, өөрынгөө мэргэжэлдэ залуу хүдэлмэришэдые һургадаг. Нүхэд В. Калашников, А. Попов, И. Авдониченкойн бригаданууд Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ түсэбһөө гадуур олон автокран бүтээн гаргаба. Тэдэнэй оролдосото ажалай ашаар һара соо 33 кранай орондо 40 бүтээгдэнэ.

Республикымнай түрүү предприятинуудай нэгэн болохо «Электромашина» заводой хүдэлмэришэд туйлаһан амжалтаараа һанагдаха аматагүй. Долоон жэлэй түсэбые уридшалан дүүргэхын түлөө тэмсэлэй саашадаа бүри ехэ эдэбхи, ажалай баатаршалга гаргахаб ябахай.

Л. НЕРЕТИНА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Электромашина» заводой автомобильнэ крануудые гаргадаг конвейер. Эндэһээ олон түхеэрэлгэ оронойхмнай область, хизаарнуудта эльгээгдэнэ.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Оронойхмнай промышленность улам хүгжэнэ

...С-эй XXII съездын шиид... ...нүүдые бодотоор бэелүү... ...уехэ Октябриин Социа... ...волюциин 46 жэлэй ойн ...түрэтэйгөөр угтахын тү... ...исэн, орон промышлен... ...хүдэлмэрилэгшэд 1963 ...рбадахи квартал, 9 һа... ...түсэбые амжалтатайгаар ... СССР-эй Министрнүү... ...эй дэргэдэхи Центральна ...тистическэ управлени ...тухайда мэдээсэбэ. ...тэдэ жэлэй энэ үеынхитэй ...ай мүнөө жэлэй 9 һарын ...соо промышленна продук... ...процентээр ехээр гаргаг... ...Тиихэдэ химическэ про... ...нтиин продукци 17 ...нтээр ехэ болоо, тэрэ тоодо ...тическэ дабирхай, пласт... ...25 процентээр, хара ба

үнгэтэ металлургиин продукци—9 процентээр, түлишын ба энергетическэ промышленностиин продукци—10 процентээр, машина бүтээлгын, металл болбосоруулгын продукци —14 процентээр, барилгын материалнуудай промышленностиин продукци—8 процентээр, хүнгэн промышленностиин, ажануудай хэрэгсэлнүүдые гаргадаг промышленностиин продукци —4 процентээр, эдеэ хоолой промышленностиин продукци —7 процентээр ехэ болоо.

Бүхы совнархозуудай, союзна республиканууудай промышленностиин бүхы дээрэнь, мүн бүхы шухала зүйлнүүдээршье продукци гаргаха 9 һарынгаа түсэбые үлүүлэн дүүргээ.

Жэшээнь, 9 һара соо 14,2 миллион тонно минерална үтэгжүүлгэ, 226 мянган тонно химин, синтетическэ утаһан гаргагдаа, 43,6 миллион тонно шэрэм хайлуулагдаа, 59,6 миллион тонно булад, 46,3 миллион тонно прокат, 927 миллион метр соргонууд, 103 миллион тонно түмэрэй руда, 152 миллион тонно нефть, 65,5 миллиард кубометр газ, 397 миллион тонно шулуун нүүрһэн үгтөө, 273 миллиард киловатт-час электрын эрхэ хүсэн гаргагдаа.

Тэрэшэлэн эд бүд, гутал, радиоприёмнигүүд, телевизорнууд, холодильнигууд болон бусад арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараан ехээр гаргагдаһаар болоо гээд ЦСУ мэдээсэнэ.

3,1 миллион тонно мяха, (гүрэнэй нөөсын түүхэй эдһээ), 665 мянган тонно малай тоһон (гүрэнэй жасаһаа), 7,4 миллион тонно һүнэй продукци (колхозуудай болон ажалшадай абаһаниие оруулангүй), 3,8 миллион тонно загаһан, далайн ан баригдаа.

Промышленностиин ажалай бүтээсэ 6 процентээр дээшэлэжэ һаа гү, али түсэбөөр хараалагдаһанһаа ехэ болоно. Продукциин өөрын үнэ хямдаруулха 9 һарын даалгабари үлүүлэн дүүргэгдэжэ, түсэбһөө гадуур 400 миллион түхэригэй арбалаата хэгдээ. Промышленностиин нөөсэ ехэ болоо. Гэбэшье, олон предприятинууд нөөсэ хэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ хямдаруулха түсэб бүрэн дүүргээгүй байһаниинь ехэ дутагдал мүн болоно.

(ТАСС).

«Космос-20» ниидэһээр

...С-ай МЭДЭЭСЭЛ

...тойрон дабшадаг «Кос...» ...гэжэ ээлжээтэ хэмэл одон ...октябриин 18-да Совет... ...табигдаа.

...ний мартын 16-да ТАСС-... ...һон программын ёһоор, ...дайдые саашада шэн... ...шухала болохо научна ...хэмэл одон дээрэ тод...

...дон замда гараад, түрүү-... Газарые 89,55 минута соо ...ооржэ, Газарай нюрууһаа ...(апогей) 311 километр... ...түүн (перигей) 206 ки... ...экваторһаа 65 градус ...ниидэнэ.

...аппаратурһаа гадна ...эгэгериин частота дээрэ ...дапередатчик, замынь ...хэжэхэ радио түхеэрэл... ...болон научна аппа... ...дэлмэри тухай мэдээнүү... ...дамжуулха радиотеле... ...ньһото түхеэрэлгэ одон ...

...дэ тодхогдоһон аппара... ...үдэлнэ.

...мэдээнүүдые тоололго ...центр шэнжэлжэ байн...

Россин Федерациин хубита

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна Статистическэ управлениин мэдээсэл

РСФСР-эй промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй XXII съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн, Агууехэ Октябриин социалис революциин 46-дахи ойн һайн дүнгүүдтэйгөөр угтахын түлөө социалис мурысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, 1963 оной III квартал, мүн 9 һарын түсэб амжалтатайгаар дүүргэбэ.

Бүхы продукци үйлэдбэрилхэ 9 һарын түсэб 103 процентээр дүүргэгдээ. Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй жэшээбэл, промышленна үйлэдбэри 8,8 процентээр дээшэлээ. Бүхы совнархозууд продукци болон шухала зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ 9 һарынгаа даабарине дүүргэбэ.

Промышленна продукци үйлэдбэрилхэ 9 һарын түсэбые хангагдаһан тухайда РСФСР-эй ЦСУ мэдээсэнэ. Тодорхойлбол, 7,4 миллион тонно минерална үтэгжүүлгэ, 185 мянган тонно хэмэл синтетическэ утаһан үйлэдбэрилэгдээ, 19,9 миллион тонно шэрэм, 12—33 миллион тонно булад шудхагдаа, 125 миллион тонно нефть, 35 миллиард кубометр газ, 226 миллион тонно нүүрһэн абтаа, 389 мянган автомобиль, 106 мянган трактор бүтээн гаргагдаа, 3160 миллион квадратна метр бүд нэхэгдээ, 4,3 миллиард түхэригэй сэнтэй ёһоол зүйлнүүд гаргагдаа, 195 миллион паар арһан гутал өөгдөө, 1,7 миллион тонно мяхан (гүрэнэй нөөсын түүхэй эдһээ), 368 мянган тонно тоһон (гүрэнэй нөөсын түүхэй эдһээ), 4,9 миллион тонно нүүрһөөр бүйлуулһан зүйлнүүд (колхозуудай үйлэдбэрилһые, хүн зоной гэртэ бүйлуулһые тоолонгүйгөөр) үйлэдбэрилэгдөө.

Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй жэшээбэл, промышленностидахи ажалай бүтээсэ 6 процентээр дээшэлээ. Тиин ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбые бүхы совнархозууд дүүргэбэ. Промышленностиин продукциин өөрынь үнэ хямдаруулха түсэб үлүүлэн дүүргэгдэжэ, түсэбһөө гадуур 250 миллион түхэригэй алмалта хэгдээ. Промышленностиин нөөсэ мүн лэ ехэ болоо.

Советскэ Союзай коммунис партиин Центральна Комитедэй нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВТО

МОСКВА

Манай ороной зүүн тээгүүр гараһан хүсэтэ һалхи шуурганһаа болоно, гэмтэлэй болоһондо шаналжа һанаа үнөөгөө зобожо байһанайтнай түлөө аха дүү совет арадта, Коммунис партиин Центральна Комитедтэ, Советскэ правительстводо, Танда Кубын арадай, Социалис революциин нэгэдэмэл партиин, Хубисхалта правительствын, өөрынгөө зүгһөө үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэнэб. Гэмтэлдэ орһон районуудта туһаламжа үзүүлхэдэ дурадхалтнай түлөө мүн лэ баясхалан хүргэжэ байнабди.

Танииис хүндэлжэ, аха дүүгэй хани барисаатай байнаһаа мэдүүлжэ байнаб.

Майор Фидель Кастро Рус,

Социалис революциин нэгэдэмэл партиин нэгэдэхи секретарь,

Кубын хубисхалта правительствын премьер-министр.

Гавана, 1963 оной октябриин 18.

ХАРААЛҺАН ЗОРИЛГОЁО ДҮҮРГЭХЭ

(Прибайкальска промышленно-үйлэдбэриин зонын партконференциһээ)

Үйлэдбэриин шухала асуудал саг соонь шиидхэхэ, **промышленна** предприятинууд, **барилга**, транспортые зүбөөр, тодорхой һайнаар хүтэлбэрилхэ гэһэн партиин ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэриин хэр зэргээр бэелүүлэгдэжэ байһан тухай һаяхан үнгэргэгдэһэн Прибайкальска промышленна үйлэдбэриин зонын партийна конференци дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Шэнээр эмхидхэгдэһэн промышленно-үйлэдбэриин зонын, тэрэнэй партийна комитедэй промышленность, барилга, транспорт хүтэлбэрилхэ талаар ямар ажалай хэгдэһэн, саашадаа ямар зорилгын табигдаһан тухай элидхэлшэ, парткомой секретарь нүхэр **Еремин**, мүн үгэ хэлэгшэд тэмдэглэһэн байна.

Партиин ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлэн, зонын промышленна предприятинуудай партийна организацинууд эмхидхэлэй ажалые тодорхойгоор хүтэлбэрилдэг болоо, техническэ дэбжэлтэ туйлаха, үйлэдбэриин арга боломжо элирүүлэн хэрэглэхэ, продукциин шанар һайжаруулха асуудалаар саг үргэлжэ һонирхожо гэжэ конференци дээрэ заагдаба. Коммунис ажалай түлөө мүрысөө дэлгэрүүлхэ, ажалшадые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана.

Гээгдэжэ ябаһан предприятинуудай ажал хэрэгээр парткомой һонирхожо, зохихо хэмжээ абаһанай ашаар зарим предприятинууд гүрэнэй түсэб дүүргэдэг болоһон байна гэжэ тэмдэглэгдэ. Тимлюгэй ТЭЦ-эй, Татауровска барилгын материалнуудай комбинадай ажалаар зонын партком һонирхоһон, партийна организацинуудтайнь хамта хараалһан хэмжээтээ бэелүүлһэн байна. Үйлэдбэриин шухала участогуудта коммунистнууд хубаарилагдан табигдаа, цехүүд, участогуудые хүтэлбэрилхөөр эдэбхитэй хүдэлмэрилэгшэд томилогдоо. Эдэ предприятинууд түрүүшүүлэй зэргэдэ гараашьегүй һаа, тэдэнэй үйлэдбэриин дутагдал усадхагдажа, түсэбөө муу бэшээр дүүргэдэг болоо. Баргажанай леспромхозой гол участогуудта коммунистнууд эльгээгдэһэн, мастерска участок, комплексно бригадануудта 6 партийна группа эмхидхэгдэһэн байгаа. Партбюро (секретарин нүхэр Мантаев) партийна группануудай ажал зүбөөр хүтэлбэрилжэ, үйлэдбэриин шухала асуудал шиидхэлгэдэ тэдэнэй анхарал хандуулжа шадаа. Леспромхозой хүдэлмэришэдэй дунда түрүү дүй дүршэл шудалха һуралсал һайнаар эмхидхэгдэнхэй, бүхы коммунистнүүд партийна даабаритай. Тэдэнэр булта коммунис ажалай түлөө мүрысөөндэ хабаадалсана, абаһан социалис уялгануудаа дүүргэхэ, ажалай шэнэ онол арга, түрүү технологи нэбтэрүүлхые оролдоно. Модо нариин лентын аргаар отолхо, томо пакедээр ашаха, прицепгүйгөөр шэрэхэ шэнэ арга эндэ үргэнөөр хэрэглэгдэдэг. Эдэ бүгэдын ашаар леспромхоз нэгэ жэлдээр ажаллана, гүрэнэй түсэб амжалтатайгаар дүүргэнэ. Валовой продукци гаргаха 9 һарын түсэб 112 процент дүүргэгдээд, түсэбһөө гадуур 266 мянган түхэригэй продукци үгтөө. 20 мянган кубометр модон 9 һарын даабариһаа гадуур зөөгдөө. Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада 40 мянган кубометр модон ехээр зөөгдэһэн болоно. Кубометр бүхэнэй модоной өөрынь үнэ сэн 8 мүнгөөр хямдаруулагдаа.

Леспромхозой партийна организациин хүдэлмэрээ һайнаар эмхидхэһэнэй ашаар парторганизаци модонодой дунда хүндэтэй болоһон, үйлэдбэриин 22 түрүүшүүл партида абтаһан байна.

Ажахые партийна талаар хүтэлбэрилгын тодорхой һайн боложо, зарим тэды амжалтын туйлагдажа байбашье, партиин ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэриие бодотоор бэелүүлхэ хэрэгтэ горитой дутагдалнуудай бии байһые элидхэлшэ, үгэ хэлэһэн делегадууд элирүүлэн харуулаа. Зонын партком, промышленна предприятинуудай партийна организацинууд урдаа табигдаһан зорилгонуудые хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ талаар бүхы арга боломжонуудаа элирүүлэн хэрэглэнэгүй, дутагдалнуудые зайсуулха хэмжээ саг соонь абанагүй.

Зонын партийна комитет партийна организацинуудта саг соонь тодорхой һайн туһаламжа хүргэнэгүй гэжэ делегадууд **Куторов, Алексеев, Пугачев** шүүмжэлбэ. Парткомой хүдэлмэрилэгшэд предприятинуудта ерэхэдээ, тэдэнэй байдал даамайгаар хаража үзэнэгүй, бригада, цехүүдээр үсөөн ябана гэжэ хэлэхэ зуураа, иимэ жэшээ дурдаа. 21-дэхи автобааза парткомһоо 20-ёод метрэй газарта юм. Харин парткомой байгуулагдаһанһаа хойшо нэгэньшье секретарь тэндэ ошоогүй, ажал хэрэгээрнь һонирхоогүй байна. Барилга, модоноодой комплексно бригада, түмэр замай болон загаһашадта парткомой хүдэлмэрилэгшэд хаа яа ерэдэг «айлшад» юм гэжэ эдэ делегадууд шүүмжэлээ.

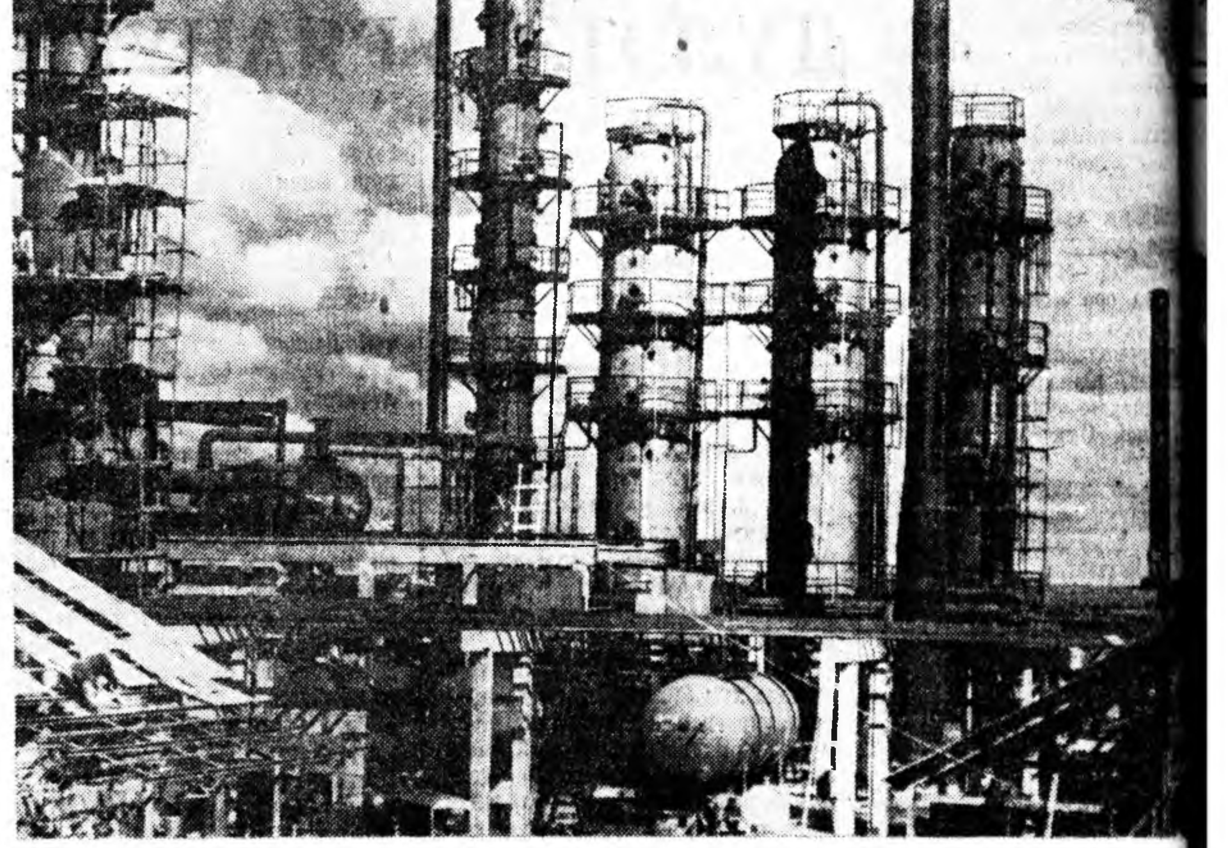
Предприяти бүхэн гүрэнэй түсэб заабол дүүргэхэ ёһотой, харин зонын зарим предприятинууд түсэбөө дүүргэнэгүй, продукци дутуу үгэнэ. Иимэ ушар яахадаа тохёолдоноб гэхэдэ, хэрэгтэй материал, түүхэй эдеэр саг соогоо хангагданагүй гэжэ делегадууд **Середкин, Пронюк, Алемовский, Почарский** гэгшэд тэмдэглээ. «Забайкаллес» комбинат, Зүүн-Сибириин түмэр замай 6-дахи отделени, «Бурятжелезобетон» гэжэ нэгэдэл предприятинуудые материально-техническэ талаар муугаар хангана гэжэ тэдэнэр тэмдэглээд, зонын парткомой энэ асуудалда анхаралаа хандуулхыень дурадхаа. Энэ асуудалда делегадуудай һанаагаа зобожо, дурадхал оруулһанинь гайхалтай бэшэ. Юуб гэхэдэ, 9 һарын дүнгөөр зонын 8 предприяти гүрэнэй түсэб, 10 предприяти ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ даабари дүүргэгүй байгаа. Ингэжэ 670 мянган түхэригэй продукци дутуу үгтөө. Усть-Баргажанай загаһанай комбинат, Байгалай модоной бааза, Клюевскэ модоной завод, Кабанскын загаһанай завод тэдэнэй тоодо ороһоно. Иимэ байдалда эдэ предприятинуудай партийна организацинууд, зонын партком зэмэтэй гэжэ делегадууд тон зүбөөр тэмдэглээ.

Промышленно-үйлэдбэриин зонын парткомой хүдэлмэрилэгшэд ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, түрүү дүй дүршэл согсолон дэлгэрүүлхэ асуудалда ёһотой анхарал хандуулнагүй. 9 һарын туршада зонын үйлэдбэриин түрүүшүүлэй дүй дүршэл харуулһан оройдоо 2 бюллетень хэблэгдэн гаргагдаа. Тимлюгэй цемент-шиферэй заводто нүхэр Мухинай халаан хүдэлмэриин сагай минута бүхэниие гамтайгаар хэрэглэхэ, түхеэрэлгээ таһалгарягүйгөөр хүдэлгэхэ арга хангаха гэһэн үүсхэл гаргаад, 500 тонно һайн шанартай клинкер түсэбһөө гадуур гаргаха, пеэшэнэй гэһэн уялга абаһан юм. Тэдэнэй иимэ үнэтэ үүсхэл завод соогоо, зонын бусад предприятинуудта дэлгэрүүлэгдээгүй байһаар. Нүхэр Мухинай халаанай хүдэлмэриншэд энэ уялга абахаһаа урид арга боломжоо һайнаар тоолоожо үзэһэн, хүдэлмэриин сагай дэмы гээгдэдэг ушар элирүүлһэн юм. Партком энэ үүсхэл хаа хаанагүй дэлгэрүүлхэ хэмжээ абаха байгаа гэхээр. Тус заводой үйлэдбэридэ яһала олон дутагдал бии, шиферэй цех муу шанартай продукци үйлэдбэрилнэ, эрьелдэдэг пеэшэн хүсэдөөр ашаглагданагүй. Харин заводой партийна организациин, парткомой эдэ дутагдалые усадхаха, нүхэр Мухинай халаанай үнэтэ үүсхэл дэлгэрүүлхэ талаар хэмжээ абаагүй байһаниинь гэмшэлтэй.

Партиин обкомой секретарь, Партийно-гүрэнэй хиналтын республикын комитедэй түрүүлэгшэ **К. М. Продайвода** конференцидэ хабаадалсажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

Зүбшэн хэлсэһэн асуудалаараа конференци тусхай тогтоол баталан абаа, XXIV областной партийна конференциин делегадуудые һунгаба.

П. МАЛИКОВ,
КПСС-эй обкомой промышленностиин талаар партийна органуудай таһагай инструктор.

РЯЗАНЬ. **Рязаниин нефть илгадаг заводой сернэ кислота гаргадаг цех, дизельнэ т[...] бэрлэдэг түхеэрэлгэ ашаглалгада орохонь. Заводой ашаглалгада ороходо дизельнэ түлш[...] үйлэдбэрилэгдэдэг болохо, мүн шэнэ продукци — сернэ кислота гаргадаг болохо юм. Зураг дээ[...] дой барилга харуулагдана.**
ТАСС-ай фотохр[...]

Ажалай түрүүшүүлһээ жэшээ абагты

БАЯН ТАЛЫН ХОНИШОД

Барагдашагүй үргэн Борьёо нютагнай баян дэлгэр даа. Ужам тала дайдаарнь оло мянган хони, малнууд үбэл зунгүй атарлан бэлшэжэ, орон нютагаа шэмэглэн байдаг лэ. Тэдэниие удхэжэ, хаража байһан ажалша бэрхэ хүнүүдэй алдар солонь баһал аяар холуур суурхадаг байха.

Эгээл тиимэ айл аймагтаа, артель зондоо хүндэтэй, магтаалтай, ажалша шударгы, түрүү хүнүүд тухай богонихоноор хөөрэхэ хүсэлтэйб.

Колхозой түб Инзагата тосхонһоо баруун хойшоо гараад, набтар хүтэлнүүдые дабажа ошобол, Худагтын-Хонхор гэжэ нютагай хоёр хадын хүнхэртэ шэбээлүүлэн, зохидоор түхеэрһэн хонидой байра харахат. Энэ РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат, «Коммунизм» колхозой түрүү хонишон Гомбо-Цырен Гончиковна Цыремпиловагай отарын үбэлэй бууса гээшэ.

Мүнөө түрүүшын хярмаг саһанда бага хушагдаһан, хагда ногоо элбэгтэй халюун шаргал талаарнь хэдэн зуугаад хонидой бэлшэжэ ябаха обёорогдоно. Тарган хээр мори эмээллэжэ унаһан, зузаан боро нэмэргэ хэдэрһэн түхэреэн шарайтай залуушаг эхэнэр хонидойнгоо хойноһоо аалихан гэшхүүлнэ.

Нүхэр Цыремпилова колхозойнгоо хонин ажал дээрэ 10 гаран жэлдэ хүдэлхэ зуураа, ходо һайн үрэ дүн туйлажа, зуун эхэ хонин бүриһөө хурьга олоор абадаг, нооһоншье ехээр хайшалдаг алдартай. Жэшээнь, энэ жэлдэ отарынгаа бүхы 733 эхэ хонидһоо 769 хурьга түлжүүлээ гэхэ гү, али зуун эхэ хонин бүриин 102 хурьга абаа. Тиигэжэ Зэдынгээ үйлэдбэриин управлени, мүн «Коммунизм» колхоз соогоо социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлэнхэй.

— Хонид хүсэ шадалаар һайн, тарган лэ байхадаа хаһа сагтаа түргэн ототой боложо, ороондоошье һайнаар орохо ха юм. Тарган хонид хээли барисатай, түлыньшье томо, сула байдаг бшуу. Тиимэһээ бидэ хонидой зун, намарай адуулгада гол анхарал хандуулдагби, — гээд Гомбо-Цырен хөөрэнэ.

Жэшээнь, нёдондо хонидойнгоо бэлшээриие шадамараар эмхидхэжэ, богонихон болзорто хүсэ шадал һайса абхуулаад, тэдэнээ 15 үдэр соо бултыень искусственна аргаар үрэжүүлээ. [...]нэй ашаар 20 хүрэхэгүй [...] туршада бүхы хонидоо [...] хурьгадаа һайнаар абажа[...] Байгша ондошье эхэ [...] тобир байжа, баһал бо[...] зорто үрэжүүлэгдээ юм. [...]хид мүнөө хони, хуры[...] эдихэ үбһэ тэжээл бард[...] хөөр бэлэдхээд, үбэлэйнь[...]шаа, байрые эртэнһээ [...] дулаалжа, түгэс бэлэн [...]хой. Ерэхэ жэлдэ янва[...]раль соо хурьга олоор аб[...] гэшье гарза хоролтогүйг[...] жүүлхэ зорилготой.

Тэрэшэлэн ахалагша [...] Т. Доржиев, С. Дымчик[...] Дымчиков, С. Бальжиев, [...]бонов гэгшэдэй даадаг[...]нууд энэ жэлдэ оролдо[...] ажаллажа, баһал зуун э[...] бүриһөө 90—100 хуры[...] жүүлһэн байна.

Хонишод өөһэдын хүс[...] зелёнко, һайхан һолоомо[...] хэрэй хохир ехээр бэлэд[...] һайнаар абаа. Гадна [...] хурьгашадай ажалай [...] зүбөөр, хүниие үнэхөө[...] шуулхаар табигдаһан [...] Жэшээнь, нэгэ хүн 2 һ[...] 100 хурьга хаража, гар[...]ролтогүйгөөр түлжүүлэа[...]хадаа, 250 түхэриг түлө[...]даг һэн. Тиимэһээ хү[...]даажа абаһан хурьга[...] сагтань һайнаар эл[...] ундалуулжа, дэбдихэрые[...] гэхэ, гарза хоролтогүйгө[...] жүүлхые оролдодог байг[...] Тэрэшэлэн колхоздо түр[...] хеэ нарай хурьгадай [...] гүйн тула селенит на[...]эм шудхажа туршаа. Эн[...] һал һайн үрэ дүн харуу[...] эмые нарай хурьгадта [...] хонуулаад лэ дабтажа, 3—4 дахин уулгаа юм.

Д. ДОР[...]
Хүдөөгэй [...]

БҮГЭДЭ АРАДАЙ ГҮРЭН

Манай парти болбол марксизм-ленинизмын һургаал заабарине хүтэлбэри болгон, тэрээндэ творческо ёһоор хандажа, орон дотороо коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулгатай, капитализмһаа социализмда дамжан орохо үетэй, мүн уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй ба национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй стратеги болон тактикатай, дайн сэрэг сараха ба эб найрамдал хамгаалха хэрэгтэй холбоотой айхабтар шухала теоретическэ хэдэ хэдэн асуудалнуудые тодорхойлон, шэнэ тобшолонуудые хэһэн байна.

Манай орон дотор социализмын гүйсэд дүүрэнээр, эсэслэн илаһанай ашаар пролетариадай диктатурын бүгэдэ арадай гүрэн болоһон тухай тобшолол тэдэнэй нэгэниинь болоно. Энэ тобшолол КПСС-эй XXII съезд хэһэн юм.

Зүгөөр Хитадай Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэд энэ тобшололые эрид буруушааха хүсэлтэй. Коммунизмын дээдэ шата хүрэтэрнь, ондоогоор хэлэхэдэ, коммунизмын бүрин түгэсөөр байгуулагдатарнь пролетариадай диктатура хэрэгтэй гэжэ Маркс Ленин хоёр һургадаг байгаа гэжэ Хитадай Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэд баталнад. Тиихэдээ тэдэнэр пролетариадай диктатура тухайда Маркс, Ленинэй һургаалые гүнзэгы һайнаар ойлгожо шадаагүй байһанаа гү, али энэ һургаалые зориуута хазагайруулан тайлбарилха хүсэлэнтэй байһанаа харуулна.

Энээниие тодоруулан харуулхын тула гүрэн гээшэ юуб, тэрэ хэзээ, хаана, ямар ушарһаа бии болоһон юм гэһэн асуудалда нэн түрүүлэн харюусая. Гүрэн гээшэ хаана, хэзээ, ямар ушарһаа бии болоо юм гэхэдэ, гүрэн хадаа тэндэ, тиихэдэ, хаана, хэзээ үмсэдөө хүнэй зөөритэй боложо, нэгэниинь нүгөөдэеэ мүлжэдэг, дарладаг боломсоор, дарлагша ба дарлуулагша ангинууд, бэе бэедээ эрид харша ангинууд боложо, общество хубаагдан сасуу, зүбөөр хэлэхэдэ, хубаагдахатайнь хамта бии болоһон юм.

В. И. Ленинэй тодорхойлһоной ёһоор, гүрэн гээшэ «нэгэ ангиин нүгөөдэеэ, зүгөөр үсөөнхидынь олонхидоо дарлаха» (зохёолнууд, том 25, хуудаһан 435) тусгаар машина мүн. Тиихэдэ общество дотор мүлжэгшэдынь үсөөн, мүлжүүлэгшэдынь диилэнхи олонхидынь хододоо байдаг. Тиимэһээ мүлжэгшэ үсөөнхидтэ мүлжүүлэгшэ олонхидоо гартаа барижа, дура зоргоороо дарлажа байха тусгаар зэбсэг хэрэгтэй. Тэрэнь гүрэн боложо үгэһэн байдаг.

Общество доторхи үйлэдбэриин бүхы шухала зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй мүлжэгшэ ангиин гарта байгаа сагта гүрэн гээшэ дарлуулагша олонхидоо хизаарлаха дарлагша үсөөнхидэй зэбсэг байдаг. Дарлагша ангиин засагаа барижа байгаа сагта демократи болбол дарлагша үсөөнхидэй демократи, дарлуулагша олонхидой эрхэ сүлөөе хаһаһан хуурмаг демократи мүн байдаг. Харин пролетариадай диктатурын тогтоогдон сасуу демократи гээшэ анха түрүүшынхеэ ажалшан арадай демократи, үнэхөөрөө үргэн ниитэ ажалшадай демократи болодог.

Капитализмһаа социализмда общесвын дамжан орохын тула шэнэ, социалис түхэлэй гүрэн хэрэгтэй. Яахадааб гэхэдэ, мүлжэгшэ ангиин, буржуйнарай хубиин зөөрие, тэдэнэй аша туһые сахин хамгаалдаг хуушанай гүрэниие социалис революци заатагүй бута сохижо, социалис гүрэн, ажалшадай гүрэн түрые байгуулдаг. Тиин шэнэ, социалис гүрэн болбол, Ленинэй заабаһанай ёһоор, ажалшадта шэнээр, демократическа ёһоор, харин дарлагша ангинуудта диктаторска ёһоор, хүсөөр хандадаг. Цэн түрүүлэн пролетариадай диктатура яахадаа хэрэгтэйб гэхэдэ, засагһаа мулта сохюулһан дарлагша ангинуудай эсэргүүсэлтые дарахын тула, социалис общество байгуулхын тула хэрэгтэй. Пролетариадай диктатурын эгээл гол удхань хүсэ хэрэглэхэ гэһэн бэшэ, харин дарлагша ангинуудые сүм усадхаһан социалис общество байгуулха гэһэн удхатай.

Ушар иимэһээ хүдэлмэришэн анги түрэ засагаа гартаа абахалаараа, ажалша таряашадтай, арадай интеллигенцитэй холбоо барисалаа улам бэхижүүлэн, тэдэниие саашадаа хүтэлбэрилэн, мүн пролетариадһаа уг залгаламжалан гараагүй бусад ажалшадые өөһэдынгөө нүлөөн доро оруулан, орон дотороо социализм байгуулжа эхилдэг.

Ондоо гүрэнүүдһээ социалис гүрэнэй онсо илгаань ямар бэ гэхэдэ, түрүүшын үедэ, мүлжэгшэ ангинуудай хүсэд усадхагдаагүй байхада, орон дотороо социализмын гүйсэд дүүрэнээр илаадүй байхада, социалис гүрэн гээшэ ангиин диктатурын зэбсэг мүн байдаг. Харин орон дотороо социализмын бүрин түгэсөөр байгуулагдажа, хүниие хүнэй мүлжэхэ ябадалай усадхагдахада, «пролетариадай диктатурын гүрэн боложо мүнгэлһэн гүрэмнай мүнөөнэй, шэнэ шатада бүгэдэ арадай гүрэн, бүхы арадай аша туһые, хүсэл зоригые хангагша зургаан болоо» гэжэ КПСС-эй XXII съезд дээрэ баталан абтаһан манай партиин Программа дотор хэлэгдэнэ.

Зүгөөр капиталис общество коммунис общество хоёрой хоорондохи үень политическэ удхаараа пролетариадай диктатура байха зэргэтэй гэжэ «Готско программын шүүмжэлэл» гэһэн зохёол соогоо Маркс хэлэхэдээ, коммунизмын эхин шатые, тодорхойлходо, социализмые хараадаа абаһан байгаа.

Пролетариадай диктатура тухайда марксизмын һургаалые саашадань хүгжөөхэ зуураа, В. И. Ленин энэ асуудалые хэдэнтэ элирхэйлһэн байха юм. «Капитализмһаа социализмда дамжан орохо үеые пролетариадай диктатурын бүхэли үе гэжэ Маркс хэлэнэ» гээд Ленин тэмдэглэнэ (зохёолнууд, том 29, хуудаһан 358).

Харин социалис гүрэн болбол удхаараа пролетариадай диктатура байха зэргэтэй һэн гэжэ Марксиньшье, Лениншье хаана, хэзээдэшье хэлээгүй юм. Коммунизмын үшөө эхин шатада, тодорхойлбол, социализмын бүрин түгэсөөр илаад байхада лэ гүрэн гээшэ нэгэ ангиин нүгөөдэ ангияа дараха зэбсэг болохоёо болижо, һүнэжэ, хэрэгээ болидог гэжэ В. И. Ленин һургадаг бэлэй.

Тиихэдэ социалис гүрэнэй һүнэжэ, үгы болохоһоо урид хүдэлмэришэн ангиин диктатура хэрэгээ болибо гэжэ КПСС-эй XXII съезд дээрэ хэгдэһэн тобшолол пролетариадай диктатура тухайда марксизм-ленинизмын һургаал заабарида харша бэшэ, харин тус һургаалай үндэһөөр хэгдэһэн, гүрэн тухай марксизм-ленинизмын һургаалые саашадань творческо ёһоор хүгжөөһэн тобшолол мүн болоно.

Тиин бүгэдэ арадай гүрэн — шэнэ гүрэн бэшэ, харин социалис гүрэнэй хүгжэлтын шэнэ, шухала шата боложо үгэнэ. Пролетариадай диктатурын гүрэн бүгэдэ арадай гүрэн хоёр ажалшадай үндэһэн аша туһые, уг зоригые сахин хамгаална.

Зүгөөр бүгэдэ арадай гүрэн пролетариадай диктатурын гүрэн хоёрой хоорондо онсо илгаанууд бии. Тэдэнэй нэгэниинь юуб гэхэдэ, манай орон дотор дарлагша ангинуудай бүгэдөөрөө усадхагдаһан ушарһаа бүгэдэ арадай гүрэн дарлагша ангинуудые дараха уялгагүй болонхой. Харин пролетариадай диктатурын гүрэнэй иимэ уялгатай байһаниинь мэдээжэ. Хоёрдохёор, орон доторнай имагтал ажалша ангинууд үлэнхэй. Тиимэһээ мүнөө гүрэмнай бүгэдэ арадай аша туһые, хүсэл эрмэлзэлые хангадаг зургаан болонхой. Харин пролетариадай диктатурын гүрэн гээшэ бүгэдэ арадай бэшэ, имагтал диилэнхи олонхидой хүсэл зоригые хамгаалдаг байгаа. Гурбадахяар, пролетариадай диктатурын гүрэнэй байха үедэ урдын дарлагша ангинуудай түлөөлэгшэд эрхээ хаһагдадаг гү, али элдэб хизаарлалтануудта оруулагдадаг байгаа һаа, харин бүгэдэ арадай гүрэн иимэ хаһалта, хизаарлалтануудые огтолон хэдэггүй.

Бүгэдэ арадай гүрэнэй засагай нютагай зургаанууд — нютагай Соведүүд бүхы ажалшадые гүрэнэй хүтэлбэридэ хабаадуулха зэбсэг болгогдожо, мүн ниитын бүхы эмхи зургаануудай, тэрэ тоодо профсоюзуудай, комсомолой, һайдуранай элдэб бүлгэмүүдэй эдэбхи үүргэ эрид дээшэлүүлэгдэбэ. Гансахан манай Буряадай республика доторшье ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдтэ, республикын Верховно Соведтэ депутадуудаар хүдэлмэришэн ангиин, хүдөө ажалшадай, арадай интеллигенциин хэдэн зуугаад эрхим түлөөлэгшэд һунгагдажа, гүрэнэй албан хэрэгые хүтэлбэрилхэ, промышленна болон хүдөө ажахын үйлэдбэриие, соёл культурые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадуулагдана. Мүн тэрэшэлэн ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй ажал-ябуулгада һайн дураараа хэдэн мянгаад ажалшад хабаадалсуулагдажа, нилээд олохон түлөөлэгшэд штатна бэшэ элдэб тушаалнуудта хүдэлмэрилнэ.

Тиигэжэ бүгэдэ арадай гүрэн болбол социалис демократие үргэнөөр хүгжөөһэнэй үндэһөөр өөрын захиргаанай коммунис ниитын зургаан болгогдохо уг зорилготой.

Эдэ бүгэдэ дээрэһээ абаад үзэхэдэ, бүгэдэ арадай гүрэн гэжэ түүхын ямаршье сагта байха ёһогүй гэжэ Хитадай Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэдэй хэлээшэнь огто буруу болоно. Зүгөөр мүлжэгшэ ба мүлжүүлэгшэ ангинуудтай общество дотор гүрэн гээшэ бүгэдэ арадай байжа шадахагүй. Жэшээнь, капиталис общество доторхи пролетариат буржуази хоёр хоорондоо эблэршэгүй ангиин тэмсэл хэжэ байдаг. Иимэ общество доторхи гүрэн бүгэдэ арад зоной аша туһые, уг зоригые хамгаалан хангажа шадахагүй. Энэнь бүгэдэнэдэ элитэ. Харин социализмын гүйсэд дүүрэнээр, эсэслэн илаад, совет гүрэн дотор дарлагша ангинуудай бүри мүһэн усадхагдаад, хүниие хүнэй мүлжэхэ ябадалай огтолон үгы хэгдээд байхада, бүгэдэ арадай гүрэн байха ёһогүй гэжэ хэлэхэдээ, Хитадай Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэд ангиин диктатура тухай марксизм-ленинизмын һургаал заабарида догматическа ёһоор хандана, тэрэниие бүдүүлигээр хазагайруулна гээшэ.

Мүн совет орон дотор хулиган этэгээдүүд, ажал хэхэ дурагүй хүнүүд, хулгайнад үзэгдэдэг. Энэ ушарһаа гүрэн гээшэ бүгэдэ арадай гүрэн байжа шадахагүй гэжэ Хитадай Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлнэ. Энэнь огто буруу. Ямаршье общество дотор, тэрэ тоодо социалис общество доторшье хулиган этэгээдүүд, ажал хэхэ дурагүй, залхуу тунай улад, хулгайнад, элдэб хойрог зонууд тусгаар анги гэжэ огто тоологдодоггүй. Гадна, эдээнтэй тэмсэхын тула заатаһаа пролетариадай диктатура хэрэгтэй бэшэ, харин энэ зорилгые бүгэдэ арадай гүрэнэй амжалтатайгаар бэелүүлжэ шадаха байһаниинь элитэ.

Тиихэдэ социализмын үедэ социалис хоёр янзын зөөри: ниитэ гүрэнэй зөөри, мүн колхозно-кооперативна зөөри байдаг. Энээгээрээ хүдэлмэришэн анги таряашад хоёр хоорондоо илгаатай. Энэ ушарһаа пролетариадай диктатура хэрэгтэй болоно гэжэ Хитадай Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлнэ.

Тэдэнэй энэ хэлэһэнэй гол удхые абажа үзэхэ болоо һаа, ажалша таряашадта хүдэлмэришэн анги хүсөөрөө ороно, тэдээндэ диктатура хэрэглэхэ гэһэн удхатай. Харин ажалша таряашадые хүсөөр баадхаха, тэдэниие дараха, тэдэнтэй тэмсэхэ хэрэгтэй гэһэн һанамжые троцкистнууд лэ оруулдаг һэмнай.

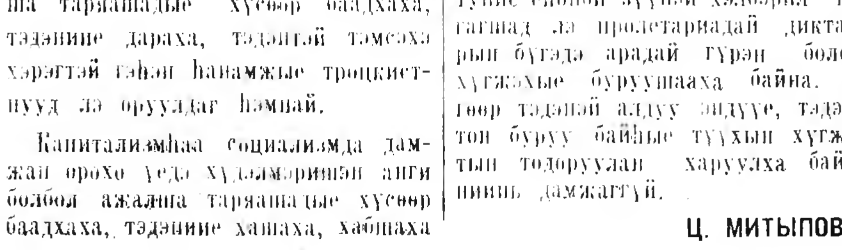
Капитализмһаа социализмда дамжан орохо үедэ хүдэлмэришэн анги болбол ажалша таряашадые хүсөөр баадхаха, тэдэниие хашаха, хабшаха бэшэ, харин ангиин тэмсэлдэ өөрынгөө найдамтай союзник байһан таряашан ангиие таатай зохидоор хүтэлбэрилэн, орон дотороо социализм байгуулха хэрэгтэ тэдэниие эдэбхитэйгээр элсүүлэн хандуулха зорилготой. Совет хүдэлмэришэн анги энэ уг зорилгоёо нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлжэ шадаа.

Социализмын үедэ гүрэн болбол ороной доторой хүгжэлтын талаар нэгэ ангиин нүгөөдэ ангияа доромжолхо зэбсэг байхаяа болижо, харин ажалай хэмжээе, олониитын хэрэглэмжын хэмжээе хинаха зургаан болохо зэргэтэй. Тиихэдэ манай орон дотор коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулжа байһан үедэ гадаадын добтолгоһоо социалис гүрэнэй бэеэ хамгаалха үүргэ, мүн бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хамгаалха үүргэ эрид дээшэлнэ. Тиин хүдэлмэришэн ангиин диктатурын гүрэнэй саашадаа бүгэдэ арадай гүрэн боложо заатагүй хүгжэхэ байһые марксизм-ленинизмын эхин үндэһэ табягшад научна ёһоор юрэнхы дээрэнь тайлбарилан тодорхойлһон байгаа. Зүгөөр тэдэнэр коммунизмын эхин шатын, социализмын үеын гүрэнэй ямар байһые бүхы талаһаань шэнжэлэн үзөөгүй, тиимэ зорилго урдаа табяагүй байгаа.

Манай орон дотор социализмын имагтал гүйсэд дүүрэнээр, эсэслэн илаһанай, мүлжэгшэ ангинуудай сүм усадхагдаһанай һүүлээр лэ пролетариадай диктатурын гүрэнэй бүгэдэ арадай гүрэн боложо хүгжэһые СССР-эй дүй дүршэл бодотоор гэршэлэн харуулба.

Мүлжэгшэ ангинуудые сүм усадхажа, бүхы үргэн ниитэ ажалша арад түмэниие коммунизм байгуулгын агууехэ хэрэгтэ хүдэлмэришэн ангиин ударидан хабаадуулха ябадалда этигэлэггүй хүнүүд лэ, оппортунис ёһоной зүүнэй хэлбэрил гаргагшад лэ пролетариадай диктатурын бүгэдэ арадай гүрэн боложо хүгжэхые буруушааха байна. Зүгөөр тэдэнэй алдуу эндүүе, тэдэнэй тон буруу байһые түүхын хүгжэлтын тодоруулан харуулха байһаниинь дамжаггүй.

Ц. МИТЫПОВ.

«Адамовский» совхоз Оренбургын шэнэ газартахи томо совхозуудай нэгэн юм. Тус совхоз ороохо таряа ургуулдаг, мал ажалай эдеэ хоолой зүйл гаргадаг ёһото фабрика болонхой. Тус совхоз байгуулагдаһанһаа хойшо үнинэй бэшэ [...] газарнууд тангидашагүйгөөр [...] центрынь, отделенинүүдэй һуурин гэрнүүдтэй шэнэ шэнэ үйлсэнүүд бии болоо. клубууд, больницанууд, магазинууд, столовонууд баригданхай. Зураг дээрэ: «Адамовский» совхозой хүдэлмэришэдэй байха шэнэ гэрнүүд харуулагдана.
ТАСС-ай фотохронико.

Зураглал

ҺҮҮЛШЫН ГЕКТАРНУУ[Д]

Үглөөнһөө нааша тэнгэри бүрхэг — бороошье, саһашье шэдэхэнь мэдэгдэхээ болинхой. Сарьдагһаа хүйтэн һалхин үе үе болоод үлеэнэ. Дабаанай аманай полидо «СК-3» комбайнаар хойшо урагшань эсхэжэ ябаһан Цыден-Дамба Цыдыповые иимэ ушарил мэгдэхээнэгүй.

Һалхи һамаатайшье һаань, комбайнер Цыдыпов энэ үглөө ехэл эртэлжэ ажалдаа гараһан байгаа. Эртэлхэншье шалтагаан бии һэн. Дабаанай амандахи полиин эгээл ургасатай 30 гектар талмайн баал энэ үдэр заатагүй суглуулан сохихо зорилготой байгаа бшуу. Удаарбалнь, хэдэн зуун пүүд тарян саһан доро орохо ха юм. Яаралтайгаар ябантадаг сагаарнь оройл болоһон хэбэртэй... Харин хадагдаагүй хэһэг таряагаа хаража хара бууна, үе үе болоод лэ тэнгэридэ бөөгнэрһэн һарбагар үүлэдые ууртай эрээн нюдөөрөө шэртэнэ. Полиин долгиндо, кораблиингаа һэжэрээндэ хабархан ябатараа эрьсэд харахадань, бункерай шэл сонхо таряагаар булагдахаяа байба. Үсэгэлдэр таряа зөөдэг машинанууд ошоорложо байгаа бэлэйл. Энэ үдэр хуу хайшаа ороод, намайе хүлеэлгэхэнь бэ гэһэн бодол түрэн, Цыден-Дамба Цыдыпов харасаяа Доодо Бургалтай руу гүйлгэбэ. Айлай захада һая гараад дабхижа ябаһан автомашина тээшэ харан: «Цырен-Дондог Николай хоёройл нэгэн ха, яндуулнууд яахадаа оройтобоб?» гэжэ өөрөө өөрһөө асууна...

— Ши, Цырен-Дондог, нигэжэ таряа зөөхэ һаа, һөөргөө бү бусаарай. Шахардуу шанга энэ үедэ гансашье минута үнэтэй... Ойлгобо гүш?, — гээд комбайнер Цыдыпов жолоошо залуу хүбүүндэ нам даруугаар хандаба.

— Цыден-Дамба ахай, би һанаһан хүсэһөөрөө зайжа ябаагүйлби. Хамаг машинамнай таряа тээгээд станци гараал, — гэжэ нүгөөдэнь харюусаба.

— Үгы, гүрэн түрэдөө худалдаха 9 мянган центнер таряагаа худалдажа дүүргээ бэшэ[...] — гэхэ зуурань:

— Үшөө 4 мянган цен[тнер та]ряа нэмэжэ, гүрэндөө ху[...] уялга колхознигуудна[й ...] Энэ үдэрһөө манай 1-д[...]мынхид 200 центнер та[...] шааха гэжэ тоог дээрэ [...] худалжа байнал, — гээд [...] хүбүүн маһарна.

— Муу бэшэл гээшэ [...]бэл бригадир Андрей [...] ошожо дуулга. Хоёр тойр[...] час машина хүлеэжэ зобо[...]гүй һаа, намда машина [...] эльгээг, — гээд, комбайна[...] тухандань хүрэтэр дар[...] гойдол һунаһан удхэн баа[...] хажа ороно...

...Үдэшын боро харааг[...]гөө һуури эзэлэнхэй. [...] амандахи полидо жэгтэй[...] байдалые аяар дээрэ [...] боорицо аһаһан ганса ко[...]гани абяан бүхэдеэр зэд[...] Энэмнай 1-дэхи фермы[н] комбайнер Цыден-Дамба [...]пов һүүлшынгээ гектары[...]жа ябаһан байгаа. Удэ[...] машина ерэжэ нахиитара[...] ашаад, тоог тээшээ шу[...] һүниин тэншье ойротоһо[...] тай. һарын толонтой [...] найнь фарай гэрэл хани[...] рагдахаяа байһан баала[...]шын мүрнүүд хуаран ха[...]

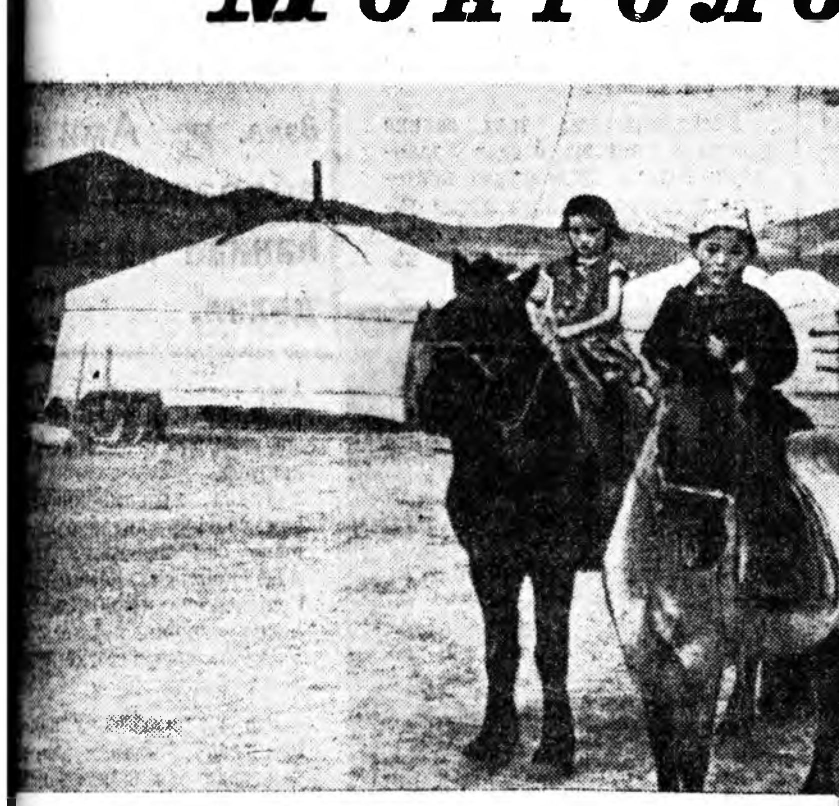
Хара-Усанайнгаа [...] тоогто һүниин тэнгээр [...] дань, эдсэнэй гэр соо дам[...] улаан вымпел үлгөөтэй, [...] үзэгүүдээр: «Ажалаараа [...] соогоо түрүүлһэн, 1-х[и ...]ниин комбайнер Цыд[ен-Дамба] Цыдыповые онсолон тэм[дэглэнэ]» мүнгэн шанда хүртөөха[...] аржытар бэшэһэн байба. [...] гэдые комбайнер Цыды[пов] хаража зогсоо һэн.

Ц-Д. ША[...]
Зэдын аймагай [...]

Монгол-Совет
[...]ни барисаанай
һарада

СОЦИАЛИС ЗАМААР

Монголой

Монголой ерээдүйн эрхэтэд. Ф. СОРОКИНОЙ фото.

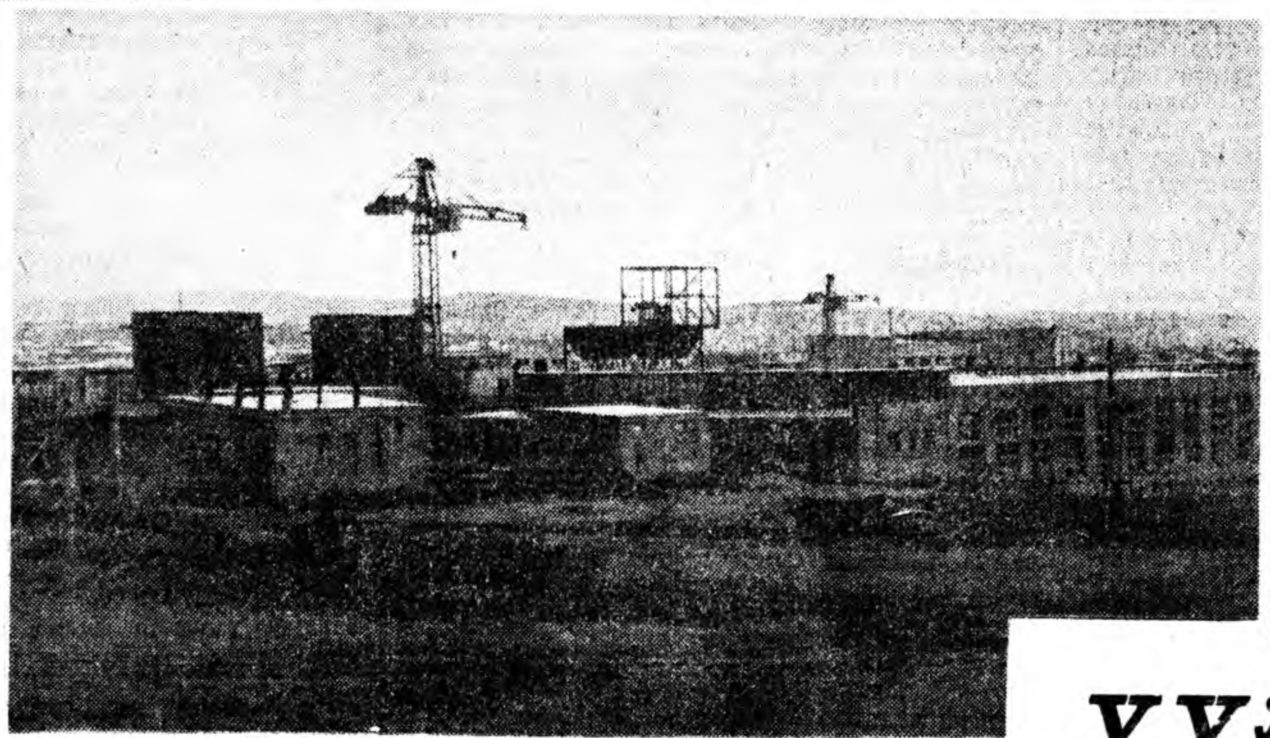
Атар талынгаа алтан таряа хуряажа дүүргээд, хээрын тунга бэлшээридэ тансаг һүрэгөө таргалуулжа байһан энэ дэмбэрэлтэ һайхан сагта хэтэ мүнхэдөө таһаршагүй Совет-Монгол хани барисаанай заншалта һара эхилээ юм. Тиихэдэнь бүхы Монгол ороной хото, аймаг, үйлэдбэри болон бусад газарнуудта ажаллажа байгаа арад түмэн Агууехэ Октябриин 46 жэлэй ойн баярые ямар бэлэгээр угтахаяа зүбшэжэ, ехэ уялга, даабаринуудые абаад, эдэбхи үүсхэлээ хурсадхаа юм. Тэрэнэйнь үрэ дүн харагдажа эхилээ. Энээн тухай баясхаланта мэдээнүүд аймаг бүхэнһөө орожол байна.

★ ★

«Монгол совет арадуудай аха дүүгэй хани барисаан пролетарска интернационализмда түшэглэдэг тула, мүнхэ бороогоор ундалһан сэсэг шэнги, үдэрһөө үдэртэ, һараһаа һарада, жэлһээ жэлдэ һалбаран хүгжэхэ юм»—гэжэ Монгол Арадай Хубисхалта Намын Центральна Комитедэй орган—«Үнэн» газетэ тон зүб бэшэнэ.

Манай дүтын хүршэ болохо Сэлэнгын аймагай ажалшадта, тэдэнэй баатар дорюун хэрэгүүдтэ зорюулагдаһан тус хуудаһа заншалта һарын баяр болгон, уншагшадайнгаа анхаралда табихамнай.

талын

Дархан хотын шэнэ барилгануудай нэгэн.
Б. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фото.

уужамда

Эмнигые һургалта. Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Хани барисаанай ашаар

Сэлэнгын аймагай ажалшад Монгол Арадай Хубисхалта Намын [...]ридалга доро, совет арадай туһаламжын ашаар социалис бай[...] амжалтатай байгуулна.

Энэнь юун дээрэһээ харагданаб гэхэдэ, манай аймагай хүдэлмэри[...]д социализмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха [...]аар нилээд амжалта туйланхай. Хүдөө ажахын шэглэлтэй манай [...]магта сангын 8 ажахы, хүдөө ажахын 5 нэгэдэл бии юм. Манай [...]маг соо хамта дээрээ 340 мянган толгой адууһа мал тоологдоно. [Сү]хэ-Баатар, Зүүн Хараа, Дархан гэхэ мэтэ хүгжэнги үйлэдбэритэй [...]о томо хотонууд бии.

Эдэ хотонуудһаа Дархан хото тусгаар һуури эзэлнэ. Совет бо[лон] чехословак инженернүүдэй туһаламжаар Дарханай үйлэдбэриин [...]нэ район байгуулагдаа юм. Тус хотодо жэлдээ 300 мянган тонно [...]мент үйлэдбэрилхэ шадалтай завод, миллион тонно нүүрһэ мал[...] абаха аргатай. 300 мянган метр нооһон эдлэл бүтээхэ [ко]мбинат, электростанци, тоһоной завод болон бусад үйлэдбэринүүд [бии] юм. 1970 ондо Дархан хотодо 80 мянган хүн зон ажаһууха [...]жэ тодорхойлогдоно. Сүхэ-Баатар —үйлэдбэриин үшөө нэгэ томо [хот]о болоно. Эндэ мелькомбинат, модо болбосоруулха үйлэдбэри, [эле]ктростанци, зуруулай завод болон бусад предприятинууд бии юм. [...]рын жэлнүүдтэ Сүхэ-Баатар хотодо 25 мянган гахай тэжээн [...]галуулха тусхай фермэ баригдахань. Мүн шасаргана үйлэдбэрил[...] ажахы тоггоогдоо. Тиин Сүхэ-Баатар хото оронойнгоо хүнгэн [пр]омышленностиин ехэхэн түб болохо байна. Зүүн Хараа хотодо [ми]неральна утэгжүүлгэнүүдэй болон спиртын заводууд хүдэлдэг.

Ерээдүйдэ Сэлэнгын аймаг Улаан-Баатар хотые ой модоной [...]рэгсэлээр хангаха түб бааза болохо юм. Тиихын зорилгоор манай [ай]маг соо модо бэлэдхэхэ 8 ажахы байгуулагдаха.

Манай аймагай ажалшад ойрын жэлнүүдтэ таряанайнгаа по[...]е 170 мянган гектарта хүргэхэ, адууһа малайнгаа үүлтэр һай[...]руулха зорилго урдаа табинхай.

Манай аймагай ажалшад Монголой Хубисхалта Намын удари[...]лга доро ябажа, социализм байгуулха хэрэгтэе нилээд ехэ амжал[тан]уудые туйлана, туйлахашье.

Д. ДАМДИН,
Сэлэнгын аймагай гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ.

[Ж]анжан Сүхын захиралта дүүргэһэн хүн

[...]й хубисхалай үлгы болоһон [...]булаг хотын нэгэ үйлсэдэ [...]атарай музей байдаг юм. [...] табигдаһан экспонат бүхэ[...]хэ оронойнгоо түлөө халуун [...]үлеэн шуһаяа хайрлангүй [...]н эрэлхэг жанжанай ажа[...] ажал ябуулгатай нягта хол[...]. Теэд гансал амигүй экс[...]ты гү? Үгы даа, энэ музейе [...]ша Дуваа гуай өөрөө урлаг [...]тай суг хамта тэмсэһэн, [...] захиралтыень нэгэтэ бэшэ [...]эн хүн юм. Тиимэл хадань, гуайн хөөрөө һонирхон шаг[...].

1921 оной һүүл багта Оюу[...]м гэдэг газарта нютагжажа һэмди. Нэгэтэ намайе ху[...] захиргаанһаа дуудуулба гээ[...]лэгсайхан гэдэг абаһаар лэ:

[—Б]уутаяа ерээ гүш?—гэжэ ур[...] тулгаба.

[—]Буугүйб,— гэхэдэм һөөргэм [...]э һэн.

[...]д буутай зон хамтаржа, ху[...] захиргаа хамтаалхаар бэлэн [...]и. Ушар юуб гэхэдэ, хитадай генералнуудай сэрэгүүд [...] оронииемнай эзэлээд, элдэб [...]аргажа захалаа бшуу. Тэдэ[...]минтууд гэжэ нэрлэдэг һэм[...]лэгсайхамнай Дээдэ Шивээ [...]аад, удаан бусабагүй. Удан[...]наһаа тиишэ ерэгты гэжэ [...] мэргэнтэй захюулаа бэлэй. [...]ай 5 буугүй хүнүүдһээ бү[...] манай отрядай Түгсэгэй аманда хүрөөд ябахада, урдаһаамнай моритой гурбан хүн харагдаба. Бидэ зүг татан зогсохо зуураа, гаминтууд бэшыень элирүүлхэ гэжэ шиидэбэди. Теэд дүтэлөөд ерэхэдээ, Сүхэ-Баатар, Сад Занги, Улаанхүү байгаа һэн. Би урдань Сүхэ-Баатартай автономиин сэрэгтэ алба хэһэн тула һайн таниха байжа, амар мэндээ хэлсээ бэлэйб.

— Ухай даа, хэрэгтэй хүмни ерэбэ ха юм,—гэжэ тэрэ баярлаа һэн.

Үлдэжэ, дааража ябанагүй гүт гэжэ асуухынгаа хажуугаар, гаминтуудые усадхаха талаар аманай зорилго элирүүлжэ үгөө юм. Энэ үедэ гаминтууд арад зоной үбһэ хулһа буляан эзэмдэжэ байгаа бшуу. Тиимэһээнь тэдэндэ хатуу сохилто дары үгэхэ шухала һэн. Сүхэ-Баатар намда арбан хүниие даалгаад, хаана хайшан гэжэ гаминтуудые угтаһыемнай тодорхойлжо үгэбэ. Бидэ Шабгансын тохойдо ошожо, гаминтуудые манабабди. Һуури байраяа һунгаад байтарнай, хэдэн моритой хүнүүд гаража ерэбэ. Тэдэниие бултыень буудажа унагаагаа бэлэйбди. Энэ тулалдаанда гушаад дайсад алагдажа, манай талаһаа нэгэшье хүн шархатаашьегүй һэн.

Удаань гаминтуудые Орхон, Сэлэнгэ ошодог зам дээрэ тоһожо, гэзлтэ хоролтодо оруулха даабари намда Сүхэ-Баатар өөрөө үгөөд, дары ябахыемни баадхаа һэн. Тиин манай отряд уула газар ошожо, үүрэй сайтар хүлеэгээ юм. Теэд гаминтууд энэ замаар сухаряагүй. Пулемет, буугай абяа соносходоо, бидэ урагшаа дабшабабди. Манай бүхы сэрэгүүд Хяагта тээшэ добтолжо ябаба. Шанга тулалдаан боложо, һүниин тэн багаар бидэ Хяагта хотые сүлөөлөө һэмди.

Сэлэнгэ шадархи Эрдэнэ вангиин хушуунай газар дээрэ ажаһуудаг арад олоной хэр байдагые мэдэжэ ерэхэ даабари абаад, тэрээн руу ябагдаа бэлэй. 1921 оной июнь һарада манай сэрэг Хүреэе эзэлхээр урагшаа дабшаа бэлэй. Сүхэ-Баатар Хяагтада хэды хоноод, сэрэгэйнгээ хойноһоо ябаха дээрээ, хамтымнай тэмсэлдэ хабаадаха, туһалха совет сэрэгүүдые хүлеэн абаха ажал гүйсэдхэхыемни намда даалтаа һэн. Тэрэ зорилгоор Ара Хяагта ошожо хоёр хоноод, совет сэрэгүүдые дахуулан, Монгол Хяагта абажа ерээ һэм.

Хожомыныье жанжан Сүхэ-Баатарай захиралта дүүргэхэ ушар болодог һэн,—гэжэ партизан Дуваа даруухан̃аар хөөрөөгөө түгэсхэбэ.

Ж. Жамьянсүрэн.

Сүхэ-Баатар тухай дуун

Арад түмэнэй дундаһаа
Ухаатай Сүхэ түрөө юм.
Адуун һүрэгэй дундаһаа
Ухаа хонгор гараа юм.

Сүхэ жанжанай тугынь
Хубисхалай дүлөөр бадараа юм.
Һүрэгэй эрхим хонгорынь
Хурдан гүйдэлөөр шалгараа юм.

Эрэлхэг Жанжан Сүхэ-Баатар
Эрхэ сүлөө асараа юм.
Жабхаланта ухаа хонгороороо
Жаргалай түлөө дабхяа юм.

Зүблэлтэ ехэ гүрэнтэй
Зүрхэ сэдьхэлээ холбоо юм.
Эршэтэ хонгороо залажа,
Энхэ байдал олгоо юм.

Сүхэ жанжанай тугынь
Хубисхалай дүлөөр бадараа юм.
Һүрэгэй эрхим хонгорынь
Хурдан гүйдэлөөр шалгараа юм.

СОЁЛОЙ ДОБТОЛГО
(Тоо, баримтанууд)

1.

Һүүлэй хоёр жэлэй хугасаа соо үнгэргэгдэжэ байгаа соёлой добтолгын үедэ дүрбэ мянгаад хүн үзэг бэшэгтэ һургагдаа. Сүхэ-Баатар, Зүүн Хараа хотонуудай арба нэгэн жэлэй дунда һургуулинуудай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн үдэшын дунда һургуулиие энэ үе соо 300 шахуу хүн түгэсхөө. Хүдөө нютагуудта 600 гаран хүн дүрбэн жэлэй эхин һургуули дүүргэһэнэй үнэмшэлгэ абаба.

2.

Сэлэнгын аймагта техническэ мэргэжэл, мүн дабхар мэргэжэл шудалуулха хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулагдана. Зүүн Хараа, Шаамардахи хүдөө ажахын һургуулиин комбинадууд автомашинын 52 жолоошодые, 355 тракторист, комбайнернуудые бэлдээ.

3.

Хото, Сангай ажахын, сомоной түбүүд сүм электрын гэрэлтэй болоо, мүн нүүдэл кино саг үргэлжэ гаража байдаг. Аймагай соелой ордон, Зүүн Хараа, Цагаантолгой гэхэ мэтэ арба гаран газарай клуб, улаан булангууд соёлой добтолгодо зорюулһан тусхай программа бэлдэжэ, аймаг соогоо, мүн хүршэ аймагуудта харуулаа.

4.

Аймаг дотор социалис ажалай бригадын түлөө тэмсэл үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Һүүлэй мэдээгээр эндэ социалис ажалай 29 бригада, хүндэтэ нэрын түлөө тэмсэжэ ябаһан 136 бригада тоологдоно. Энэ хүдэлөөндэ 3000 гаран хүн хабаадана.

„Мандах" нэгэдэл мандана...

«Мандах» нэгэдэл 1935 ондо мал ажахын, модоной үйлэдбэриин шэглэлтэйгээр байгуулагдаһан түүхэтэй юм. Тус нэгэдэлэй газар нютаг 159.466 дүрбэлжэн километр болодог. 346 үрхэтэ айлтай. 1963 оной июнь һарын мэдээгээр энэ нэгэдэлдэ 49 тэмээн, 3042 адуун, 3971 үхэр, 23.257 хонид болон 3897 ямаад тоологдожо байгаа. Тус нэгэдэлэй ажалшад мүнгэн түлбэридэ шэлжэн орожо, ажахыдаа бага бэшэ амжалтануудые туйлаа. Энэнэй гэршэ гэбэл, газар тарялангайнь талмай мянган гектарта хүрэһэн ушар мүн болоно. «Мандах» нэгэдэлдэ «ДТ-54» маркын 5 трактор, «МТЗ-5» маркын 3 трактор болон хэдэн комбайн, автомашинанууд тоологдоно.

Гүрэн түрынгөө халуун анхаралаар урмашаһан нэгэдэлэй ажалшад 1962 оной социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлээ һэн. 1963 оной түрүүшын хахадай дүнгөөр «Мандах» нэгэдэл баһал түрүү һуури эзэлжэ ябана.

«Мандах» нэгэдэлэй түбтэ амбулатори, мал эмнэхэ пункт, худалдаа наймаанай болон бэлэдхэлэй анги, хэлхеэ холбооной һалбари нээгдэнхэй.

Эндэхи намын эхин организаци ажалшадай дунда шадамараар мүрысөө эмхидхэжэ, ажалай амжалтын бадарха хэрэгтэ ехэхэн нүлөө үзүүлдэг юм. Нэгэдэлэй гэшүүдэй ажал хэрэгтэ тулгалжа, амжалта түгэс ажалаа ябуулжа байһан намын эмхи хадаа социализм байгуулха хэрэгтэ хүн зониие олоор хабаадуулһаниинь гайхалгүй. Энэ нэгэдэлдэ ажалайнгаа амжалтаар суурхаһан түрүү хүнүүдэй олон байһаниинь ойлгосотой. Бүгэдэ Найрамдаха Монгол Арад Уласай Ехэ Хуралай депутат Долгорсүрэн гэдэг 5 жэл соо удаа дараалан эрхим амжалтануудые туйлана. 1961-1962 онуудта тул абаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргээ. Мүн малшан Сэдэдын Цэгмит 1962 ондо 534 түрэхэ хонидһоо 550 хурьга абажа, бүтэн бүрин ондо оруулаа. Гадна нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө 1000 литр һү һаагаа.

1963 ондо манай нэгэдэл бүхы малайнгаа тоо толгойе 35 мянгада хүргэхэ; шэнииисынгээ тарилгые 700 гектар хүрэтэр үргэдхэхэ гэхэ мэтэ бусад дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абанхай. Нэгэдэлэймнай ажалшадай бүтээсэ ехэтэй ажал хүдэлмэриин дүй дүнгүүд харагдажа эхилээ. Энэ хадаа манай нэгэдэлэй томо социалис шэглэлтэй ажахы боложо байһанай гэршэ мүн.

Д. ДУГАРСУРЭН,
«Мандах» нэгэдэлэй дэргэдэхи намын эхин организациин секретарь.
Баянголой сомон.

МОНГОЛ ТААБАРИНУУДҺАА

Холые ойртуулдаг,
Хоёрые уулзуулдаг
Утаһан хоолойтой
Уран бэетэй.
(Телефон)

Арбан хоёр үртөөтэй,
Үртөө бүринь хэмжээтэй,
Албанай хоёр элшэнтэй,
Элшэн бүринь тушаалтай.
(Саг).

Гал хоёр нюдэтэй,
Гарьха дүрбэн хүлтэй,
Хүндые үргэдэг,
Гүрэниие тойродог.
(Автомашина)

Сэлэнгэ—найрамдалай сэнхир зам

Һаяхан Монгол Арадай Республикын Сэлэнгэ мүрэнэй уһан замай тээбэриин дарга Очирын Жамц манай редакцида айлшалаа. Тиихэ зуурань, Монгол-Совет хани барисаанай һарын боложо байһантай дашарамдуулан, манай корреспондент нүхэр Очирын Жамцада хэдэн асуудалтайгаар хандаба.

КОРРЕСПОНДЕНТ. Монгол—Совет хани барисаанай һара, тэрэнэй удха шанар тухай һанамжаяа хэлэжэ үгыт.

НҮХЭР ЖАМЦ. Ахадүү совет, монгол арадуудай дүшэн хоёр жэлэй турша соо хани халуунаар нүхэсэжэ, энэ нүхэсэлөө хүгжөөжэ байһаниинь мэдээжэ. Би паяхан түрэл нютагһаа ерээб, тиимэ һэн тула манай арад тус заншалта һарые ажалай амжалтын, баяр баясхалангай оршон байдалда тэмдэглэжэ байна гэжэ баталан хэлэхэ эрхэтэйб. Иимэ һарые тэмдэглэлгэ Монгол орондо 32 жэлэй саана эхилһэн түүхэтэй. Саашадаашье заншалта һарын бүри үргэнөөр, бүри баясхалантангаар тэмдэглэгдэхэнь дамжаггүй. Яахадааб гэхэдэ, хани нүхэсэлнай үдэр ерэхэ бүри бэхижэн һалбарна бшуу.

КОРРЕСПОНДЕНТ. Монголдо транспортын, тусхайлбал, уһан замай транспортын хүгжэлгэдэ совет, монгол хани барисаан ямар нүлөө үзүүлээ гээшэб?

НҮХЭР ЖАМЦ. Монголой тээбэриин хүгжэлтэдэ манай арадуудай хани нүхэсэл ехэхэн нүлөө үзүүлээ, үзүүлнэ, үзүүлхэшье. Уһан мүрэнэй тээбэриин жэшээ дээрэһээ хаража үзэхэдэ, энэнь илангаяа эли. Байгша оной апрелиин 24-дэ Бүгэдэ Найрамдаха Монгол Арад Уласай болон Советскэ Союзай хоорондо Сэлэнгэ мүрэнэй уһан замые ашаглаха тухай протокол Москва хотодо бэшэгдээ бэлэй. Тэрэнэй ёһоор Советскэ Союз Сэлэнгэ мүрэниие ашаглаха хэрэгтэнь монгол нүхэдтөө али болохоор туһалха, мэргэжэлтэдые эльгээхэ, проектнэ хүдэлмэри гүйсэдхэхэ уялга абаһан юм. Мүн дээдэ, дунда һургуулитай мэргэжэлтэдые бэлдэхэ хэрэгыень хурдалалсаха талаар аша туһаяа хүргэхөөр бэлэн байһанаа мэдүүлээ һэн.

КОРРЕСПОНДЕНТ. Дээрэ дурсагдаһан протокол бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ эхилээ гээшэ гү?

НҮХЭР ЖАМЦ. Эхилээ. Энэ юун дээрэһээ харагданаб гэхэдэ, Улаан-Үдын пристань болон техучастогай мэргэжэлтэд манай Монголдо ерээд, амжалтатайгаар ажаллажа байна. Тэдэнэй тоодо капитан-механик Карнильцев, замай мастер Заиграев, гидротехник Бородулин болон бусад ороно. Сэлэнгэ мүрэнөөр түрүүшын теплоход ябуулха хэрэгтэ Советскэ Союз сэгнэшэгүй туһаламжа үзүүлээ. Энэ бүхы туһаламжань—манай хоёр арадай халуун хани нүхэсэлэй гэршэ мүн.

Сэлэнгэ мүрэн дээгүүр хани харилсаагаа үргэдхэлгэ манай ороной экономикодо һайшаалтай нүлөө үзүүлхэ байна.

Инженер Шатохин Эхэ ороноо бусаба

[...]Удаан болзор соо ээм зэмээ тү[...]н ажаллахадаа, ёһотойл аха [...]р шэнги болошодог юм бай[...]—гэжэ маряатайшаг нюур[...]утөөр һэргэлэн сарюун ша[...] залуу ород инженер Ни[...] Михайлович Шатохин хөө[...].

[1]959 ондо тэрэ Москва хотын [...] ажахые механизацилха бо[...]электрификацилха институт [...]д, манай орондо хэдэн [...]айгаа юм. Тиихэ зуураа [...]Хараагай газар тарялан[...] туршалгын ажахыда инже[...]ханигай тушаалда амжал[...]аар ажаллаа.

[...] мүнөө инженер Шато[...] Эхэ ороноо бусахань...

Перрон дээрэ хүн зон олон, теэд хүлеэгдэһэн поезд нэгэ бага гээгдээ гээшэ ха—абяа шэмээн үгы. Николай Михайлович, тэрэниие хүргэхэеэ ерэгшэд ехэл халажа хөөрэлдэһөөр... Үнэхөөрөөшье сэдьхэлээр һайхан, эрмэлзэл оролдолго түгэс энэ залуу инженерэй манай аймагай арад түмэндэ туһалһан ашань ехэ юм. Тэрэнэй шабинар Хараа, Ерөө нютагуудаар олон. БНМАУ-ай Арадай Ехэ-Хуралай депутат Г. Дашдорж, тракторист болон комбайнернууд Хас, Хишигжаргал, Дамба, Цэндаюш болон бусад ород нүхэрэй олгоһон баян дүршэл мартахагүй. Эдэ нүхэднай энэ намарай хуряалга дээрэ баатар габьяата ажалаараа суурхаа бшуу.

— Зай, хани нүхэдни, Зүүн Хараагай сангын ажахын тракторист Г. Дашдоржиин жэшээгээр ажаллабал, тэрэнһээ гээгдэнгүй дабшабал, габьяа алдараараа газар нютагтаа суурхахат,—гэжэ тойрожо байгшадайнгаа ээм ташан, инженер Шатохин зугаална.

...Поезд хүрэжэ ерэбэ. Халуун зүрхэнэй хахасалгын үгэнүүд соностоно.

— Баяртай манай анда нүхэр!

Игэжэ инженер Шатохин Эхэ ороноо, Москва хотоёо бусаба.

Б. Гүрсүрэн.

Талын инагуудай талархалга

Хурдан хээрэй хатараанда
Хуһан урга татагдана.
Адуушан хүбүүнэй һанаанда
Аял[д]ар басаган һанагдана.

Абарга машинын хүсэндэ
Алтан таряан эбхэрнэ.
Тракторист басаганай зүрхэндэ
Талын адуушан ерэнэ.

Налайгша һүрэгэй дэргэдэһээ
Адуушан хүбүүн дурамдана.
Найгагша таряанай энгэрһээ
Аялдар басаган һарабшална.

Уряал дурандаа абтанги
Ушарһан хоёр хүдэлнэ.
Уулзахаа үнинэй һананги
Ушар шалтагаан бэдэрнэ.

Уужам тала доһолуулан
Ургатай адуушан хатаргаал.
Хүүхэнэй сэдьхэл баясуулан,
Хүрэжэ дары ошобол ха даа.

Басаганай тракторай абяанһаа
Байжа ядана морининь.
Энхэрэл дурандаа дашууран,
Эзэлжэ ядана эзэниинь.

П. Маам.

Иимэ хүнүүд Сэлэнгэдэ олон

Хонишон Билэгт

Хотогор нэлэнхы талые бүрхөөн бэлшэжэ ябаа хонин һүрэгэй дэргэдэ ябаһан хүдэр бэетэй залуу хонишон хонгёо хоолойгоор аялгална:

Сэнхэрлэнхэн харагдагша
Сэсэг набшата нютаг юм...

Тэрэниие харахалаараа, маанадаар ябаһан тоо бүридхэгшэ Готов иигэжэ зугаалба:

— Монголой хубисхалта залуушуулай эблэлэй гэшүүн, БНМАУ-гай ажалай баатар Билэгт гэдэгнай энэл даа. Дундговь аймагта болоһон зүблөөндэ хабаадажа, алтан медальда хүртэһэн байха.

Тэрэнэй хажууда хүрэжэ ерэбэди. Нара һалхинһаа хүрилһэн шарайнь хүхюутэй.

— Энэ жэл манайхи 425 хони, 75 ямаа түллүүлжэ, 427 хурьга, 82 эшэгэ хүлеэн абаа һэмди, тиигээд гарзагүй ондо оруулаабди. Мүн нооһо тушааха түсэбөө 100 процент бэелүүлэнхэйб,— гэжэ даруугаар яриба.

Ходоодоо түрүү арга хэрэглэн ажалладаг, табан жэл соо удаа дараагаар ехэ амжалта туйлажа ябаһан Билэгт бидэнтэй хахасахадаа, ажалша хүдэр гараа һарбайба.

Б. Бандь.

Мастер Мягмар

— Хиидхэдэг машинамнай байшаба, мастер Мягмарнай хаана гээшэб?

— Тээрмын цехтэ һагшадаг машина муугаар хүдэлнэ, Мягмарыел дуудаха байгаа,— гэһэн хөөрэлдөөнүүдые Сүхэ-Баатарай мелькомбинадта саг үргэлжэ шагнаха байхат.

Үнэхөөрөөшье, мастер Мягмарай мэдэхэгүй машиные энэ ехэ комбинат соо олохогүйт. Харахада урин, хурса янзын энэ нүхэрнай цех бүхэн соо уралан нарижуулхы хүдэлмэри ябуулдаг, хүн зондоо хүндэтэй.

— Би совет мэргэжэлтэ Шеберсковойн шаби хүм. Тэрэл намайе мэргэжэлдэ һургаа. Үшөө 1960 оной намар ДСП-12 түхэлэй машина шудалха хэрэгтэм туһалһан юм,— гэжэ Мягмар хөөрэнэ.

Мягмар бидэ хоёр мелькомбинадай үндэр цехэй оройдо байбабди.

— Баян намар болоо даа,— гэжэ мастер ярина.

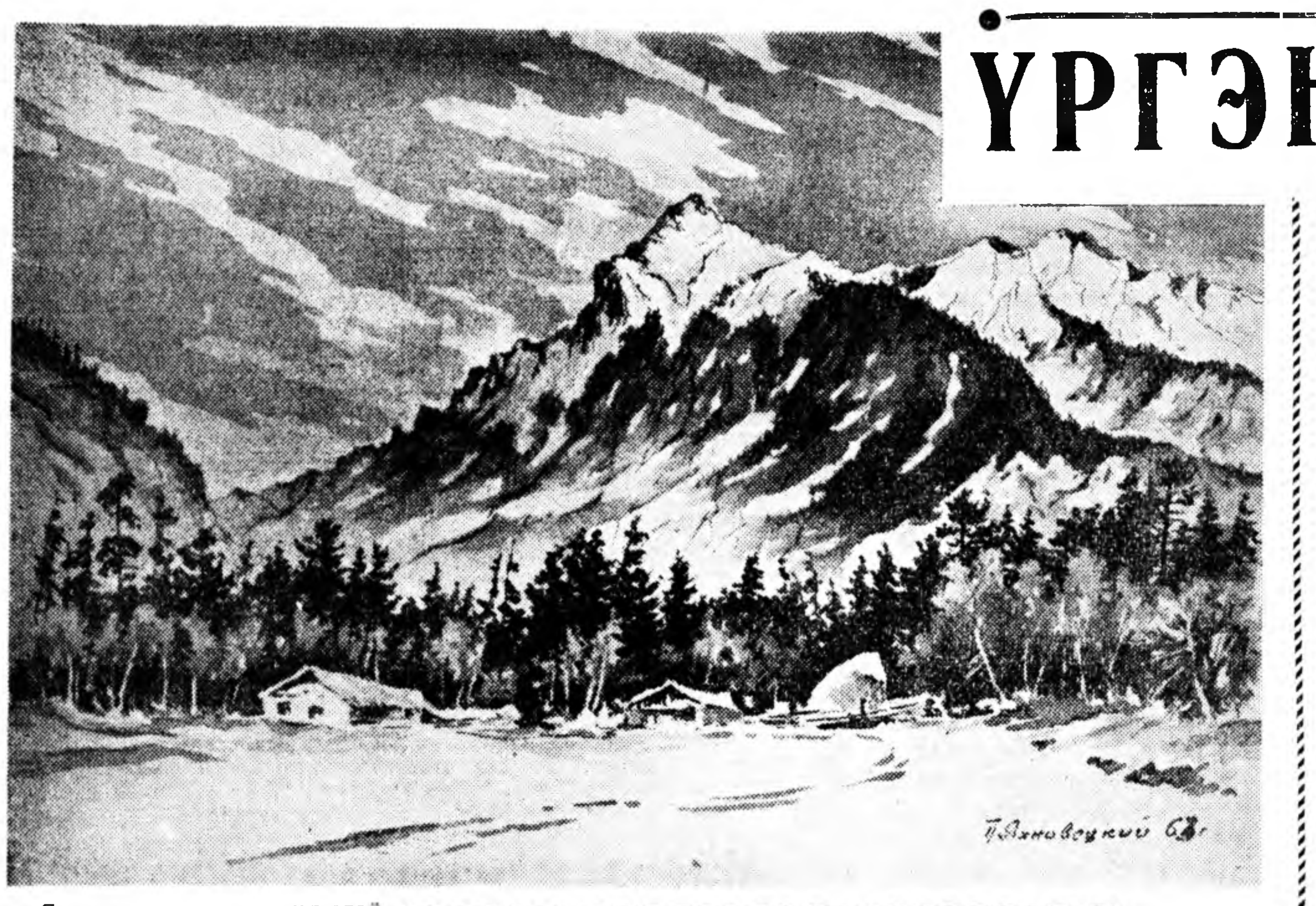
1962 оной хугасаа соо 42153 тонно шэниисэ, 40610 тонно хара ороо̄ho шанар һайнтайгаар хатаажа, үндэр сэгнэлтэтэйгээр тушааха хэрэг хүтэлбэрилһыень мэдэхэ тула:

— Мүнөө жэл хэр гэлдэжэ байнат?— гэхэдэм:

— Эхэ орондоо тушаагдаһан таряае эрхимээр хүлеэн абажа, хадагалжа, буйлуулжа шадахабди,— гээд Мягмар баатар мэдүүлнэ.

Г. Сосорбарм.

ҮРГЭН БУРЯАД ОРОНДОМНАЙ

Сагаан мүнгэн дуулгатай, сарьдаг үндэр мундаргын хормойдо.
П. ЯХНОВЕЦКЫН зураг.

ЗОРИМГОЙ ПИОНЕР

Нэгэтэ зунай дулаан үдэр Баргажанай арба нэгэн жэлэй һургуулиин 6-дахи классай һурагша Валерий Прокушев Баргажан голой эрьедэ загаһашалжа һууба. Хахуулишье хоо-һоор татагдаагүй байха. Олзотой загаһашан обтой.

Тиигэжэ байтар баруун тээһээ шанга һалхин буужа уһанишье хүсэтэ долгёор эбдэрбэ. Эгээл энэ үедэ хаанаһаашьеб, хашхарха абяан дуулдажа пионер Валерий өөдэ урлуугаа хараашалба.

Уһанай дунда долгиндо сохюулжа хүмэриһэн онгосо харагдаба. Онгосоһоо унаһан табан хүн уһанда тамаран, эрье тээшэ зүдхэнэ. Гэбэшье нороһон хубсаһанииь уһанай оёор хударуу татан шэнгээхээ һанана. «Ами наһымнай абарыт» гэлдэн тэдэ уһанда унагшад бахардуу хахир хоолойгоор һүүхирэлдэбэ.

Валерий олон юумэ бодонгүй, уһанай эрьедэ байһан онгосодо гүйжэ ошоод, тэрэниие уһанда унагшад тээшэ залаба. Тиигэжэ уһанда шэнгэхэеэ байһан нүхэдөө пионер Валерий иигэжэ абараа һэн.

Валерий Прокушев нүхэдэйнгөө ами наһа абарһанайнгаа түлөө һургуулиингаа дирекциин зүгһөө магтаалда хүртэбэ.

Геннадий Бадмаев.

АВТО-ВОКЗАЛ

РЕПОРТАЖ

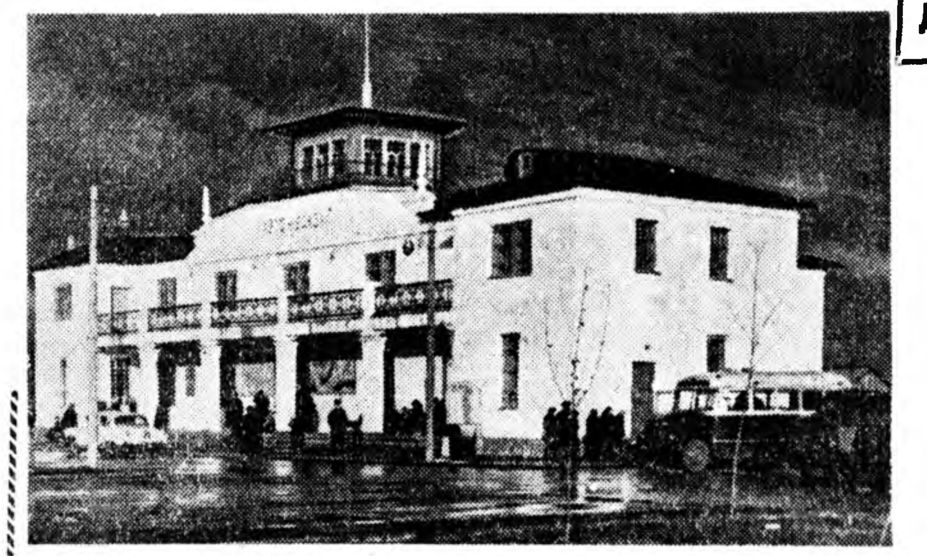
Ленинэй гудамжа уруудажа ябаһан боро холшообо мэшээгтэ богсо согсо юумэхэн хэжэ үргэлһэн үбгэжөөл хоёр хүнэй нэгэн:

— Үсэгэлдэр агта машинада билет абаһан аад, ондоо тээ ошожо һуухат гээ бэлэйл. Шэмэд үйлсын саада тээ гээһэн гү. Тэрэнь хаана хаб даа,— гэжэ асууба. Эгээл тэрээн хударуу ошожо ябаһан байжа, тэдэнэрэй газаршан болжо, шэнээр бариг-дажа, ашаглалгада оруулагдаһан авто-вокзал ошобобди. Энэ хадаа Буряадаймнай ниислэлэй Советскэ гудамжын баруун үзүүртэ баригдаһан республикын хүдөө нютагуудта ошохо аяншадые үдэшэхэ, буулгаха газар.

— Одоол һайхан вокзалтай болоо байнабди. Урдань машина хүлеэжэ үбэлэй хүйтэндэ бүмбэрэлдэдэг, зунай халуунда ангадаг сангадаг байгаа һэмди,— гэжэ тэдэ хоёр аяншадай нэгэн хөөрэнэ.

Авто гү, али агта машина гэһэн үгэ ёһоорхон буряад, оньһынь оложо хэлэһэн нэрэ гээшэб машина эндэһээ гарана. Үдэр соо хэдэн мянган аяншад мордохуулагдана гээшэб!

Республикынгаа арад зониие улаагаар хангажа байдаг Улаан-Үдын 8-дахи транспортна конторын автопарка жэлһээ жэлдэ үргэдхэгдэнэ. Тус конторо энэ жэлдэ 60 шахуу шэнэ машина нэмэн абажа, хамта 250 шахуу автобустай болоо. Автотранспортна паркын үргэдхэгдэхэтэйнь хамта бүри олон аяншад зөөгдэдэг болобо.

гээд шэбшэгдээ. Нээрээш машинамнай аян холодо абаашаха агта ха юм!

Архитектурна гоёор баригдаһан хоёр дабхар шулуун байшан. Тэрэнэй доодо дабхарай газаа үүдээр орохотой зэргэ уужам сэлюун, олон һуудалтай зал угтана. Энэ аяншадай хүлеэхэ таһалга. Зүүн гар таладань хэдэн касса. Баруун гар тээхи үүдэн дээрэ буфет гэһэн гаршаг хадаатай. Тэрэ зал соо газетэ, журнал болон бусадые худалдаха союзпечатиин киоск бии.

Вокзалай хоёрдохи дабхарта эрэшүүлэй, эхэнэрнүүдэй, нялха хүүгэдтэй эхэнүүдэй, транзитна аяншадай амарха таһалганууд. Мүн улаан булан. Тиимэһээ аянда мордохоёо байһан гү, али бууһан хүнүүд эндэ амарха, хооллохо, сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэхэ аргатай болобо.

Авто-вокзал республикын бүхы заха хизаар нютагуудые Буряадайнгаа ниислэлтэй харилсуулна. Эндэһээ үдэр бүхэндэ аяар холын Романовка, Хурамхаан, Закаменска город, Хүдэри-Сомон, Хяагта, Баргажан болон —хамта наяад ондо ондоо газарнуудта автомашина аяншадые зөөнэ. Тиигэжэ үглөөнэй харанхыһаа үдэшын бүрэнхы хүрэтэр үдэр бүхэндэ республика соомнай 150—160 автобус ябажа, хэды аяншадые гэртэнь үдэшэнэ, гэдэргэнь асарна гээшэб!

Үглөөнэй 7 час болоогүйхэндэ, вокзалай байшангай үбэртэ тодхогдоһон рупор хүнхинэжэ:

— Нүхэд аяншад! 4-дэхи талмай дээрэһээ Улаан-Үдэ—Хяагта маршрудаар ябаха автобуста һуулган эхилбэ,—гээд вокзалай диспетчер Валентина Конькова соносхобо. Удаа дараалан 1-дэхи, 2-дохи, 3-дахи талмайнууд дээрэһээ автобуснуудта һуухые уряалһан соносхол дуулдана. Тиигэжэ үглөөнэй 7 часһаа үдэшын 5 час хүрэтэр хэдэн арбаад

Хэрбээ бүхы 1962 он соо дурсагдаһан АТК 1.808.717 хүниие зөөһэн байгаа һаа, энэ оной үнгэрһэн 9 һарын туршада 2.040.575 аяншад автобусаар замда ябаһан байна. Автобусаар аяншадые зөөлгые нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада хоёр дахин шахуу олон болоһон байха.

Жэл ерэхэ бүри шэнэ шэнэ маршрут нээгдэнэ. Улаан-Үдэ — Красный Яр (Хори), Улаан-Үдэ — Оронго, Улаан-Үдэ — Үрмын

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (Дээдэ...һээ) 1. Авто-вокзалай шэн... шан. 2. Республика соогу... тобусаар аяншалха замай... шрут. 3. Вокзалай де... Татьяна Васильевна Р... аяншаниие амаралтын та... да оруулжа байна. 4. Ха... скаһаа айлшаар ерэһэн В... тина Левина Байкал-К... ошохые хүлеэн, бишыхав... гэдтэй эхэнүүдэй таһалг...

Л. ХАЙДУРОВАЙ фо...

● Түүхэдэ ... һон жэл. *Аян... айлшан ёһоор удэ... дэнэ.* Ами н... абарагша. ... һанаан һайхан, ... дьхэл.

Адаг гэхэ мэтэ хэдэ хэдэ... та автобус шэнээр ябада... жо, тэндэхи ажалшадай... хангаба.

Гадна хүдэлмэришэдэй... хон соогуур автобусаар я... шэнэ зам нээгдэнэ. Мүн... АТК Кабанск, Каменск, ... Селенгинскэ (Брянскын ... лозно комбинадай барил... тосхон) зэргын тосхонууд... гадаг болонхой.

Эдэ үдэрнүүдтэ Улаан-... һэн республикын хүдөө н... дай арад зон шэнэ вокза... рүүшын айлшад.

Н. Цыб...

БАЙГАЛ ДАЛАЙЕ ШЭНЖЭЛЬЭН АЯНШАЛАГШАД

1643 он. Сибириин түүхэдэ ороһон энэ жэлдэ ородой түрүүшын аяншалагшад Байгал далай хүрэтэр ерэһэн гэхэ. Энэ жэлдэ Зүүн Сибириин арадууд ородой гүрэнтэй ниилэһэн байгаа. Тиихэ үедэ Михаил Федоровичой ударидажа байһан ород гүрэнэй байдал шахардуу, муу байдалда байһан. Ушарынь, Польшотой болоһон дайн ород гүрэниие ехээр хохидол, гарзада оруулһан байгаа... 1643 оной тэн багаар Курбат Ивановой хүтэлбэри доро 74 хасагууд Братскын острогһоо сэхэ Байгал далай тээшэ ошоһон юм. Далайн баруун эрьедэ хүрэһэн эдэнэр далайгаар тамаржа, Ойхон (мүнөө Ольхон) арал бии болгоһон юм. Эндэ хүрэжэ ерэһэн Курбат Иванов Байгал далайе саашань шэнжэлжэ үзэнгүйгөөр, энэ тэрэ юумэ һурагшалаа болоод гэдэргээ бусаһан гэхэ. Тэрэ гэһэнһээ хойшо аяар 320 жэл болоод байхада, энэ һонирхолтой мэдээсэлтэй бидэнэр танилсаһан байнабди. Мүн энэ жэлдэ ха, Енисей мүрэнөөр үгсэн Байгал далай тээшэ атаман Василий Колесниковэй бүлэг ерэһэн байна. Тэрэ хадаа далайн шадархи нютаг нуга мүнгэнэй ехэ хэбтэшэтэй, ан гүрөөлөөр баян гэжэ дуулаһан байгаа хаш. Ерэн сасуугаа нютагай ажалшадһаа эдэ бүгэдые һурагшалһан байна. Тиигэжэ далайн эрьеэр ябаһан Колесниковэй аяншалагшад Доодо Ангарай адаг хүрэжэ, Дээдэ Ангарай острог (мүнөө Нижне-Ангарск) байгуулһан домогтой. 1647 ондо Енисейск хүрэжэ ерэһэн Колесников: «Дурбэн хасагуудаа түнгүүсүүдэй ударидалга доро мүнгэнэй руда бэдэрхыень эльгээгээ. Мунгольско нютагай нэгэ хаан 20 мянган хүн зонтойгоо ородой гүрэнтэй нэгэдхэ дуратай байһанаа мэдүүлнэ», гэжэ тэрэ мэдээсэһэн юм. Тэрэ эльгээһэн хасагуудынь Яруунын уужам тала дайда, нуур сөөрэмэй эрьеэр эсэ сусатараа ябабашье, мүнгэнэй руда олоогүй ерэһэн... Тиибэшье, жэл бүхэндэ ондо ондоо экспедици, аяншалагшад Байгал далай хүрэтэр ерэдэг байгаа. Колесниковэй һүүлээр Иван Похабовай хүтэлбэри доро баһа нэгэ аяншалагшад Байгал далайн баруун эрьеэр ябаһан. Эдэнэр Култук хүрэтэр ерэжэ, шэнэ острог байгуулһан байна.

Ородой түрүүшын аяншалагшад Курбат Иванов, Василий Колесников гэгшэд 1643 ондо Байгал далай шэнжэлжэ, карта дээрэ бии болгоһон байгаа. Эдэнэрэй һүүлээр казах арадай үльгэр туужада ороһон Байгал, Сэлэнгэ, Ярууна, Үдэ гэһэн үгэнүүд Ремезовэй зохёоһон карта дээрэ эгээн түрүүшынхеэ оруулагдаһан намтартай. Зүүн Сибириин гүн ехэ уурхай руу зүрхэтэйгөөр аяншалһан эдэнэр нютагай арад зонтой һайн холбоо барисаа байгуулжа, Байгал далайн эрьеэр ябадаг байһан. Мүн Байгал шадарай арад зон—буряадууд, эвенкүүд ородой хаанай түлөөлэгшэдые айлшан шэнги хүндэтэйгөөр угтажа, байгаалиин баялиг бэдэрхээр ерэһэн эдэнэртэ али болохо туһаламжа үзүүлдэг байһан. Тэрэ гэһэнһээ уламжалан ород буряад арадуудай хоорондо хани барисаан байгуулагдаһан домогтой.

Е. Голубев.

Шэлдэг хээрэй ульгамда...

«Эрдэм» совхозой 4-дэхи отделениин почтальон Намжалма Базарова үглөө эртэлэн бодожо шэлдэг хээрэеэ ходоогтоо хүллэһөөр ажалдаа гарадаг. Тушаажа абаһан почтоёо гансахан Шэнэһэтэ тосхоной бэшэ, Мухар-Шэбэр, Нарин, Ново-Спаск тосхонуудай ажалшадта хүргэнэ. Эдэ тосхонууд хоорондоо холо зайтай, олон айлтай болобошье һаань, нүхэр Базарова бултыень үрдижэ, ерэһэн бэшэг, газетэ, журнал эзэдтэнь тараана. Гансашье эдэ зүйлнүүд бэшэ, мүнгэ посылкашье тэдэнэртэ барюулна.

Гурбан жэлэй турша үбэлэй хүйтэн саһа шуурга, зунай үһээ бороо, халуу наран мэдэнгүй ябажа, Намжалма Базарова оролдосотой һайнаар ажаллана.

Д. Цыренжапова.

ХҮНДЭТЭИ

Манай Галбай нютагай ажалшад Сэрэн Бодеевэй хэһэн, бүтээһэн ажалые үндэрөөр сэгнэдэг. Энэ үбгэжөөлнай амаралтада гараад гээд миин һуудаггүй, харин ниитын хэрэгтэ шадал зэргээрээ хамһалсажа, энэ тэрэ туһаламжа үзүүлэлсэжэ ябадаг, һайн һайхан сэдьхэлтэй үбгэжөөл юм. Зунай үедэ үбһэ хуряагшадтаа аса, тармуур бэлэдхэжэ үгэнэ.

С. Ардуев.

Түнхэн.

Энээниие мэдэхэ гүт?

Зүрхэн — эсэшэгүйгөөр хүдэлдэг насос (бэлүүр). Хүнэй дунда зэргээр 70 наһа хүрөө һаань энэ хугасаа соо зүрхэн 175 миллион литр шуһа бүлэжэ, хүнэй бэе руу ябуулха байна. Энэ хадаа 10 километр утатай, 7 километр үргэнтэй, 2,5 метр гүнзэгы нуурай хэмжээтэй.

Аршаан уһата булаг

Энэ оной августда Миша Павлуша хоёр ашанартаяа Буряадай хуушанай курорт — Горячинскда анха түрүүнээ амарба гээшэб.

Эндэ нарһан, хуша, шэнэһэн модотой. Бэшэшье набшаһата модод бии ааб даа. Ой тайга соогуурнь элдэб жэмэс, сэсэгтэ ургамалнууд дайдын шэмэг болоно. Курортдо ерэһэн хэрхэ, бөөрэ нюрганай үбшэнтэн тулга таягаашье хаяад ябашадаг байха юм. Улаан-Бургасан уулын бооринһоо харьялан гарадаг тэрэ булагай сероводородно уһан 57 градус халуун байха юм. Тэрэ уһан Байгал далайда шудхана. Энэ булаг сүүдхэдээ хоёр миллион литр аршаан уһа гаргана.

Аршаанта булагай халуун уһан Байгалда хүрэтэрөө хүрэд гэжэ тэрэ уһа тэндэхи һууритан зон эдеэ хоол бэлэдхэхын тулада хэрэглэдэг, мүн малшье уудаг.

М. Бакутин.

Сагай улаарил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор мүнөөдэр республика соомнай бага зэргэ үүлэтэй аад, шииг нойто орохогүй. Зүг бүхэнһөө һулаханаар һалхилха. Улаан-Үдэ городто үглөөгүүр 4—6 градус хүйтэн, үдэртөө 10—12 градус дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

Октябриин 21—22 үдэрнүүдтэ республика соомнай үүлэтэйшэг байжа, зарим газарта һулагүй шииг нойто орохо. Баруун хойноһоо һулаханаар һалхилха.

АВТОМАШИНЫН мөөрэй дискэ, камера гү, али шиныи гэмтэхэ, муудахада тэрэниие һэлгүүлхын тулада шинэһээ дискые һалгаха хүдэлмэри хэгдэдэг. Энэ тон ажал ехэтэй хүдэлмэри. Тус хүдэлмэри олонхи леспромхозуудта гараар хэгдэдэг байна.

Уралан нарижуулагшын ухаалан зохёолго

Байгалай леспромхозой гагнууршан В. Я. Рудаков мөөрэй дискэ мулталха, тэрэнээ дахяад һуулгаха стенд зохёобо.

Тэрэ стендэнь иимэ юумэдһээ бүридэнэ: рама (1), тоһоной бак (2), насос (3), 6 киловаттын электродвигатель (4), гидрораспределитель (5), гидроцилиндр (6), гидроприводууд (7), мөөр, һуулгаха талмай (8), мөөр һуулгаһан талмайе дээшэ, доошонь үргэхэ, буулгаха штурвал (9), пружинатай зуудагтай мөөр тулаад байха обод 10).

Дээрэ бэшэгдэһэн стенд бэлэдхэхэдээ тэрэниие ямар юумэнһээ хабсаргааб гэхэдэ: тоһоной бак, насос, «ТДТ-60» тракторай гидрораспределитель, «П-10» маркын ашаа тээдэг, буулгадаг машинын гидроцилиндр хэрэглээ.

Энэ хүдэлмэри хайшан гээд хэгдэлэб гэхэдэ, заһабарилагдаха мөөр рамын талмай дээрэ табижа штурвалаар тулгалдаг ободто таарулагдажа һуулгагдадаг байна.

Удаань электродвигатель хүдэлгэгдэжэ, тоһонойнь насос тоһо гидроцилиндр хударуу (6) шахажа оруулдаг байха юм. Гидроцилиндрэй үзүүртэ байһан хабтагай түмэр мөөрэй дискэ тулгалан түлхижэ шинэһээнь мулталана. Шинэнь тулгалдаг ободоор баригдан, пружинатай зуудагынь дискые шэмхэн мөөрһөөнь мулталана. Нэгэ дискэ миил 1—3 минута соо һуулгагдадаг болонхой.

Нүхэр Рудаковой ухаалан зохёоһон уралан нарижуулга автомашинын мөөр задалха хүдэлмэриин сагые эрид хорогоо.

Ю. Кривошеин.

Хилын саанаһаа

Эб найрамдалай, зохёон байгуулгын, коммунизмын Уряанууд

СОФИЯ, октябриин 18. (ТАСС). Агууехэ Октябриин социалис революциин 46 жэлэй ойдо зорюулжа КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан Уряануудые Софиин бүхы газетэнүүд толилбо.

Эдэ Уряанууд алдарта ленинскэ Коммунис партиин, агууехэ совет арадай халуун эрмэлзэлые элирхэйлэн харуулна. Агууехэ Октябриин туг доро коммунизм байгуулха замдаа шэнэ шэнэ илалтануудые туйлахын түлөө тэмсэжэ байһан КПСС-эй болон совет арадай эб найрамдалда дуратай гадаадын политикые эли тодоор, тоб байса тодорхойлон харуулна.

ФРГ-гэй канцлер Эрхардын правительственна мэдүүлгэ

БОНН, октябриин 18. (ТАСС). ФРГ-гэй федеральна канцлер Л. Эрхард мүнөөдэр бундестагта правительственна мэдүүлгэ хэжэ, тэрээн соогоо өөрынгөө правительствын гадаадын болон дотоодын политикын программа тайлбарилжа үгөө.

Хоёр час соо хэһэн мэдүүлгэ соогоо Эрхард Боннай политикын хуушанайнь олохон гуримуудые дэмжэһэн байна. Тодорхойлон хэлэхэдэ, «хүйтэн дайнай» дүүргэлгэдэ туһалха гээшэ манай политикын зорилго» гэжэ ФРГ-гэй шэнэ канцлер баталбашье, «хүйтэн дайнай» түлөө харюусалгые Советскэ Союзда тохохо гэһэн һэдэлгэ гаргаа.

Правительственна мэдүүлгын горитой хубинь дотоодын политикын асуудалнуудта: экономикын тогтонижохо, аграрна, финансын, социальна болон бусад асуудалнуудта зорюулагдаһан байгаа.

Эрхардын хэһэн правительственна мэдүүлгэ тушаа бундестагта үгэ хэлэлгэ октябриин 24-дэ болохоор хараалагдана.

Дайн байлдаан үргэлжэлһөөр

АЛЖИР, октябриин 18. (ТАСС). Алжирай албан газарнуудһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, Алжирай баруун зүгэй хилэ дээрэ шанга дайн байлдаан болоһоор. Нэмэлтэ хүсэ абаһан Мароккын частьнууд мүнөө 10.000 шахуу хүнүүдтэй боложо, авиаци болон танкнуудай дэмжэлгэ доро Алжирай сэрэгүүдтэ добтолһоор. Гэбэшье джунудууд—Алжирай армиин солдадууд—дайсанай добтолгонуудые бута сохёод, Хасси-Бейда, Тиндживуб газарнуудые мэдэлдээ барижа байһан зандаа.

Алжирай сэрэгүүдэй штаб-квартирын байрладаг Колон-Бешар гэжэ газарта хэдэн мянгаад һайн дуратан ерэжэл байһаар. Дайсанай добтолгые бута сохихын тула нэгэдэгты гэһэн президент Бен Беллын уряае бүхы орон дэмжэбэ.

ООН-ой штаб-квартирада уулзалга болобо

Африкын 9 гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд ООН-ой штаб-квартирада Португалиин делегацитай үдын хойно хоёрдохёо уулзаба. Энэ уулзалга 3 час соо үргэлжэлөө.

Удаадахи уулзалга октябриин 21-дэ болохоор хараалагдана.

Макмиллан тушаалһаа бууба

ЛОНДОН, октябриин 18. (ТАСС). Мүнөөдэр Великобританиин хатан хаан Елизавета II премьер-министр Макмилланай тушаалһаа бууһые хуулита ёһоор баталба.

Лорд Хьюм—Англиин премьер-министр

ЛОНДОН, октябриин 18. (ТАСС-). Хатан хаан Елизавета II Великобританиин премьер-министрээр лорд Хьюмые томилоод, шэнэ правительство байгуулхыень тэрээндэ даалгаба гэжэ эндэ соносхогдобо.

Гвинейн парламент хүдэлмэреэ эхилбэ

КОНАКРИ, октябриин 18. (ТАСС). «Мүлжэлгэ, дарлалтын гуримые угы хээд, социализмын замда ороһон» арадай дура зоригые хуулинууд соогоо тодорхойлон харуулха гээшэ танай зорилго мүн гэжэ Гвинейн Республикын президент Секу Туре национальна суглаанай депутадуудта хандахадаа мэдүүлһэн байна.

Национальна суглаанай бюрогой түрүүлэгшээр Гвинейн демократическа партиин политбюрогой гэшүүн Леон Мака һунгагдаа.

А. Хьюм—Великобританиин премьер-министр

Лорд Александр Фредерик Дуглас Хьюм 1903 ондо баян айлай бүлэдэ түрэһэн. Итонско колледждо А. Хьюм һураһан юм. 1931 ондо Южный Ланарк округоор консерваторнуудай партиһаа парламентда һунгагдааһэн. Энэ жэлһээ эхилжэ Хьюм элдэб олон министерствэнүүдтэ харюусалгатай хэдэ хэдэн тушаалнуудые эзэлжэ байгаа.

1937 ондо «Залуушуулай имперскэ лигиин» («залуу консерваторнуудай лигиин» организациин) түрүүлэгшээр Хьюм һунгатдаһан. Чемберленэй премьер-министр болоходонь, 1937 оной майда Хьюм премьер-министрэй өөрынь парламентска секретариин тушаал абаһан юм.

1945 ондо гадаадын хэрэгүүдэй министерствын парламентска секретариин орлогшо болоо.

1951 онһоо хойшо лорднуудай палатын гэшүүн байһаар. Черчиллиин толгойлһон правительствада 1951 онһоо 1955 он хүрэтэр Шотландиин хэрэгүүдэй талаар гүрэнэй министр байгаа. 1955 онһоо 1960 он хүрэтэр нэгэдхэмэл нацануудай хэрэгүүдэй талаар министр байһан. Лорднуудай палатын толгойлогшын орлогшын, (1956—1957 онууд), лорднуудай палатын толгойлогшын болон лордын—совэдэй түрүүлэгшын (1957—1960 онууд) тушаалнуудые дааһан юм.

1960 оной июль һараһаа хойшо һүүлшын үе хүрэтэр гадаадын хэрэгүүдэй министрэй тушаал даажа байгаа.

Великобританиин правительствын үмэнэһөө лорд Хьюм хадаа ядерна буу зэбсэг агаарта, замбуулинай дайдада, уһан доро туршалгые хориход договор доро Москвада энэ жэлэй августын 5-да гараа табяа һэн.

Премьер-министрэй тушаалда томилогдоод байхадаа лорд Хьюм болбол тушаалта ёһороо сэр Александр Дуглас Хьюм гэжэ нэрлэгдэхэ.

СПОР...

ОМСК. Эндэ боксоор «... вестник» бүлгэмэй Центр... Соведэй түрүү һуури эз... түлөө мүрысөөн болжо ... хай. Россин Федерациин ... жэ боксернүүдтай тулал... манай республикын «Бур... ник» бүлгэмэй түлөөл... Ильин, Степанов, Цу... Бадмаев, Хажеев, Имиш... гэгшэд ошоһон байна.

АНГАРСК. Боксоор С... болон Алас Дурна зүгэй ... һуури эзэлхын түлөө бо... мүрысөөндэ 11 команда ... далсаа. Мүрысөөндэ о... Улаан-Үдын «Труд» бү... боксернууд сооһоо Иван ... нов зоныи чемпионой нэр... гэдэ хүртөө.

РОСТОВ-на-ДОНУ. К... ческа барилдаагаар эндэ ... жай» бүлгэмэй Централь... ведэй мүрысөөн эхилхэнь. ... дэн удаа манай республ... мүн зоныи чемпион б... Нима Ивахинов энэ шан... лалдаанда хабаадалсахаар ... замда мордобо.

Ч. Хар...

Редакторай түлөө
М. Н. НИМА...

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-... улица ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. ре...тора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—... отделов: сельскохозяйственного производства и парти... жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и ... ной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологи... —24-74, советского строительства и быта—34-93, рабсе... ров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 и перево... 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культур... Бурятской АССР.

Н—00556. Зак. № ...